МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 81 (2602) | КIиранди, 8 октябрь 1961 шу. | Мах 2 кеп.

КХОАЧАШДЕ ДЕЗА хьайбаш леладераша тIаийца декхараш

КПСС Программа проекто коммунизм хьалъяра хьакъехьа оттадаьча сий долча, доккхийча декхараша дегаш гIоз а даьха, семилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь хьинаре къахьегаш боахк вай республика юртбоахама къахьегамхой. Цу балха юкъе доккха дакъа лаьцад хьайбаш леладераша а.

КПСС XXI-ча съезда а цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий а соцамаш кхоачашдеш хьайбаш дебадаран царгара йоаха продукташ алсамъяхарaн дикка коталонаш яьхай цар.

Вай IX-ча областной партийни конференце парте XXII съезде вахийта хержача «Шелковский» совхоза воккхагIа волча жа Iуно Эсмухамбетов Наурде укх шера хIара бахкача бIаь жийна тIехьа, юкъера лаьрхIача 140 Iаьхар хьалкхебаьб, хIаьта хIара устагIана тIера 8 килограмм тха а даьккхад. Из йоккха котало йоаккхилга вIаштIехьдаьннад жена дика Iунал дар, аьхки дийнахь а бус а уж дика доажадар бахьан долаш.

Горячеисточненски совхоза къахьегамхоша планах шера 4794 хурск кхее лаьрхIача 9 бетта 5554 хурск кхеяьй. Цу совхоза къахьегамхоша, дика къахьегарах шера йоагIа паччахьалкхенна дулх дIадалара план а 15-ча сентябре кхоачашъяьй.

Шоаш тIаийца социалистически декхараш цу тайпарча доккхийча толамашца кхоачашдаь дояркаш, свинаркаш, птичницаш, иштта кхыбола юртбоахама къахьегамхой дуккха а ба вай республике.

Цхьабакъда, из ишта дале а семилетка хьайбаш дебадара планаш кхоачашъяц республика дуккхача колхозашей совхозашеи. Дукха божа, хьакхарч, коа тIара оалхазараш дойта, хIаьта соахкарчул укх шера уж кIезигдаь моттигаш а я Наьсарен а кхыча а районашка. Наьсарен, Шаьла, Первомайски районашкеи МагIалбика зонеи паччахьалкхенна дулх дIадалара йола кхаь квартала план кхоачашъяьяц.

Къаьстта во латт республике шура яккхарей фуаш гулдарей балхаш. Паччахьалкхенна фуаш дIадалара йола кхаь квартала план 82 проценти шура ялара план 95 проценти мара кхоачашъяц еррнгача республике.

МалагIа бахьан да цхьадолча боахамаша шоай социалистически декхараш тIеххкоачаш а деш доккхий толамаш доахача хана, шоллагIчар социалистически декхараш меттел шоай планаш а кхоачаш ца яр?

Iалама хьалаш, кхы мел йола торонаш дукха эргалонаш йоацаш ерригача вай республике цаIаш я. Цхьадолча боахамаша йоккхий коталонаш яхареи шоллагIа дараш планаш а кхоачаш ца яреи керттера бахьан, цу боахамий кулгалхоша, болхлоша шоай балха сагото а еш, из дукха а безаш лерттIа вIашагI ца боллари хьа ца бари мара кхы хIама дац.

Во латт республике доахан дебадара, царна искусственни осеменени яра гIулакх а. 1-гIча сентябре хIара 100 Iаттаи шинараи тIехьа юкъера лаьрхIача 54 Iасилг мара хьалкхедаьдац республика колхозашкеи совхозашкеи, хIаьта Первомайски района колхозашка — 36. Из фермашка доаханна лерттIа доал ца дар мара хIама дац.

Хьайбаш дебадара, дорстадара, царгара йоаха продукташ алсамъяхара эггара лоархIамегIа дар да царна шортта моша а гIожа а доакъар, фуъ Iалашбар, уж царна хан-ханнахьа ший боарамах дIателар, лаьрхIа доахан доажаде хIамаш дIайийнача даьгIенашка уж дийнахь а бус а доажадар.

Дукха да хьайбаш леладеча балхашта юкъе кхоачамбоацараш: Хьайбай фермашка дуккхаза даьча тохкамаша гойтад хьайбашта гIулакх эсала делга, царна ханнахьа дика доакъар, фуъ ца телилга, дийнахь а бус а уж доажа ца делга, хIаьта царна барда кхухьа машинаш кхыча балхашка а ухийташ, барда телилга а лаьгIдаьлга. Цудухьа хьайбаш дорстадарца дулх тIатохара план 50 процент мара кхоачашъяьяц республике.

Во кхабарал совгIа кхы а гIулакхаш да доахана лу шура кIезигъеш. Дуккха моттигаш я кхоачам боллаш дояркаш йоацаш, уж ханнахьа балха ца ухаш, цар цIендаь а ден-бус шозза мара а доахан ца детташ. 120 етт болча «Ингушский» совхоза ферме сайрийна доахан детта ши доярка мара ахац. Царна могаргдац дерригa доахан цIендаь Iодетта. Цу гIулакхо дуккха эшаергья шура.

ХIанз тIакхоачаш латт Iа. Парте райкомаша, райисполкомаша, колхозий, совхозий кулгалхоша эггара хьалха хьайбаш леладеча фермай балхашта юкъера дIадаха деза лакхе дийца а кхыдола а кхоачамбоацараш. Тохкам бе беза доккхийча а кагийча а хьайбашта Iана шортта кхоачам болаш помещенеш, гIожа доакъар, силос, фуъ, кхы эшар дий хьожаш. Къаьстта уйла тIаяхийта еза хьайбаш чудоахкаду моттигаш йIайхеи цIенеи хилара, дерригa доакъар, фуъ цу моттигашка тIаозара.

Хьайбай фермашка балха бахийта беза хьайбаш а царцара болх а дика бовзаш, дукха безаш, хьинар, тешам болаш бола нах, хIаьта цар балха учет дика лелаярца, царна доагIар ханнахьа дIадаларца, кхы царна эшар фуд хьожаш цар йоакхо ярца шоай болх дикагIа бе цар безам хургболаш хьалаш Iалашде деза.

ХIанз хьажкIаш чуэцара, зябь ахара, иштта кхыдола балхаш мел а ца долийташ, хьайбаш дебадареи, царгара продукташ яхареи хьакъехьа тIаийца, кхоачашданза диса, социалистически декхараш укх шера юхейисача хана бокъонца кхоачашдара хьинаре оарцагIбовла беза беррига юртбоахама кулгалхой а къахьегамхой а.

Беррига низ—план кхоачашъяра

1 октябре кхаччалца хьайбай продукташ кийчъяра 9 бетта план кхоачашъяр (процентащца)

районаш	Дулх	Шура	Фуаш	Тха
Ачхой-Мартана	106	104	128	89
Ведана	148	88	107	115
Грозненски	102	96	82	111
Гудермеса	102	102	106	85
Каргалински	119	91	124	96
Курчалой	107	94	83	103
Надтеречни	102	99	60	106
Наьсарен	63	77	39	72
Наурски	111	96	98	99,1
Первомайски	90	89	95	37
Ножай-Юрта	122	96	124	111
Советски	119	91	101	47
Сунженски	109	99,1	54	103
Урус-Мартана	106	92	50	50
Шаьла	89	98	67	95
Шелковской	121	88	100,8	109
МагIалбика	77	91	73	102
Ерригача а республике	104	95	82	101

Хьийкъа хьажкIаш кхеяьй Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза 4-ча отделенерча Чагаев Имрана кулгалдеча комсомольско-кагирхой механизированни звенос. Ерригроссийски социалистически яхьа юкъе а яха Чагаева звенос лаьрхIадар 200 гектар хулача лаьттан тIа дIайийнача хьажкIех хIара гектара тIара 65 центнер фуалъяьхача хьажкIий яккха.

ХIанз чуйинна хьажкIаш чуэцаш йоалл Имрана звено. ХIара гектара тIара йоал 88 центнер хьажкIий!

СУРТА ТIА: звеньевой Чагаев Имран.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ХьажкIаш—паччахьалкхенна!

1961 шера 7 октябре кхаччалца хьажкIаш кийчъяра районаша кхоачашъяь задани (процентащца)

Районаш:

Наурски	103,5	Каргалински	71,6
Курчалой	88,3	Шелковской	68,8
Грозненски	86,8	Сунженски	48,8
Первомайски	86,0	МагIалбика	47,7
Надтеречни	81,6	Гудермеса	35,9
Ачхой-Мартана	78,8	Шаьла	31,7
Урус-Мартана	73,5	Наьсарен	14,1

Германски Демократически Республика

(ВIашагIъеллача дийнахьа денз 12 шу дизарга)

1949 шера 7 октябре Германе историе чухь эггара хьалхара болхлойи ахархойи паччахьалкхе — Германски Демократически Республика — вIашагIйоллараx вахар эргадоаккхаш доккха хIама хилар мехка историе чухь. Социализм хьалъяра никъ чIоаггIа лаьцаб ГДР къахьегамхоша, хIаьта лоацщача хана чухь Германе Социалистически едини парте хьалхленца экономика, Iилма, культура дегIайоалаеча доккхий толамаш а даьхад. Советски Союзои вокх социалистически мехкашеи доттагIал тIехь деча новкъосталах пайда а эцаш, промышленностеи юрта боахамеи социалистически производственни гIулакхаш котдаьнна йола, чIоаггIа дегIаена индустриальни паччахьалкхе хиннай ГДР-ах. Европерча эггара низ болашагIа болча пхе мехкаца я тахан ГДР. 1960 шера бIаьстан юхье денз юртбоахама производственни кооперативашка вIашагIкхийттаб республикера беррига ахархой. ГДР дегIайоалаергйола йоккхий торонаш хьайийлай 1959—1965 шерашка республика халкъа боахам дегIабоалабара йолча ворхI шера плано. Реваншистски уйлаш йолаш, социалистически паччахьалкхенашта духьала сихъенна тIом кийчбеш йола малхбузенгермански империализм юха дийнъе гIерт США монополисташ керте латта дунен халкъашта юкъера реакци. Малхбузехьарча паччахьалкхений агрессивни гIозараша кийчъеш латтача кхерамерча боанга кIалхардовла никъ ба. Из хьахьекхаб германски машара договор де а Малхбузен Берлина мукъача города статус ле а аьнна предложени еннача Советски правительства. Советски предложенеш хьаллаьцар дунен шеррача общественносто а дуккхача паччахьалкхений правительствашеи доал деча гIозарашеи а. Цунна раьза ба Германе беррига малхбоалехьара лоалахой, хIаьта иштта Германски Демократически Республика правительство а. Низ болча дунен социализма системера цхьатарра бокъонаш йолча членех йола ГДР немецки халкъа дерригача прогрессивни низий йохаргйоаца чIоагIале я милитаризманеи реваншизманеи духьала, дерригача халкъащцара доттагIали барт-цхьоагIои бахьан долаш цар лоаттабеча къовсаме.

Немецки доттагIашка дахьийта моаршал

Республика вIашагIъеллача дийнахьа денз 12 шу даларца дувзаденна Германски Демократически Республика кулгалхошка Вальтер Ульбрихтага, Отто Гротеволага, Иоганнес Дикманга, Эрих Коррeнсага, ГДР берригача къахьегамхошка дIайха моаршал дахьийтад КПСС Центральни Комитета Хьалхарча секретара, СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущевеи СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежневеи.

Моаршал дохьийташ язъьяьча телеграмма тIа белгалду, халкъа Iаьдал латтача шерашка Германе Социалистически едини партеи шоай правительстваи хьалхленца экономикеи халкъа вахара хьали лакхдеча, къаман культура дегIайоалаеча ГДР къахьегамхоша доккхий толамаш даьха хилар. Дунен социалистически система мехкащца айхха барт-цхьоагIо хиларахи царца дIа-юха леладеча новкъосталахи пайда а эцаш, ГДР-е бахача наха толаме кхоачашду шерра социализм хьалъяра декхар.

Советски халкъо, йоах телеграмма тIа, дизза мога а деш хьаллоац хIанзарча ханара эггара саготагIа йола проблема — германски машара договор делгеи цу наькъаца Малхбузен Берлинера гIулакхаш лер тIа доахилгеи — тIехьа ца тетташ къоастадайтар духьа лоаттабеча къовсаме ГДР-а къахьегамхоша хьега къа, хIаьта укх гарггарча хана договор дергхиларах чIоаггIа дог тийша а да из.

Социализм хьалъеча халкъашта юкъера машари доттагIали бахьан долаш цхьана лоаттабеча къовсаме ГДР-а кулгалхошеи республика къахьегамхошеи дIахо толамаш дахар лов Н. С. Хрущеваи Л. И. Брежневаи.

КХАШКАРА ХОАМАШ

ХьажкIаш чуэцилга СИХДЕННАД

ПЕРВОМАЙСКИ РАЙОН.

ЦIаккха ца хиннача тайпара дика хьажкIаш кхеяьй укх шера районерча хьажкIаш лелаераша. ДIадахача шерашкарчул дикагIеи сихагIеи уж чуийца яхара балхаш кхетамца вIаштIехьдаьха чакхдоалаш латт района колхозашка.

Паччахьалкхенна хьажкIаш дIаялара план кхоачашъяьй Асламбек Шерипова, Орджоникидзе цIерахчеи «Заря» яхачеи колхозаша. Укх деношка паччахьалкхенна хьажкIаш дIаенна яргья «Дружба» колхоз а.

Къаьстта боккха толам баьккхаб Асламбек Шерипова цIерахча колхозерча хьажкIаш лелаераша. Царна юкъе белгалъяьннай Хусиев Хьамида кулгалду хьажкIаш лелаерхой звено. ХIара гектара тIара 50 центнер хьажкIий йоаккхаргья, аьнна декхар тIаийцадар звенос. Цхьабакъда, ший дош гаьнна тIеххкоачашдаьд Хьамида звенос. Гектара тIара чуэц 90 центнер томараш тIехь хьажкIаш! Хьинаре къахьегаш, балха нормаш шозза гаргга тIеххкоачашъеш хьабоагIа звено членаш: ГамботовгIар Ахьмад, Маржан, Лемка, Кустов Исрапал, Мурзабекова Сахар, иштта кхыбараш а.

Парте Первомайски райкомера хоам мабарра, укх гарггарча деношка паччахьалкхенна хьажкIаш дIаенна яргья район. Иштта совгIат кийчду КПСС XXII-ча съезда Первомайски района къахьегамхоша.

* * *

МАГIАЛБИКА РАЙОН.

Укх тIеххьарча деношка районерча боахамашка къаьстта сихденнад хьажкIаш чуэцилга а уж паччахьалкхенна дIалулга а.

Парте горкома хьалхарча секретара Д. П. Санькос хоам бу: «Ингушский» совхоза механизатораши болхлойи 50 процент кхаччалца йолча майдан тIара хьажкIаш чуийца баьннаб.

Совхоза кхашка болх беш я ККХ-3 яха 15 комбайн, массехк КУ-2, Iалальмате чIоагIа раьза хинна хьаллаьцаб тха комбайнераша «Самашкинский» совхоза комбайнера Дадаева Iабдул-Iазе болам. Ерригача республике цIи хезар «Кавказ» колхоза комбайнерий Ткаченко Александра, Евсеев Василе. Цар шинне агрегаташа цхьан дийнахьа 28 гектар хьажкIаш чуийцар.

Дадаева болам шерра хьаллаьцаб «Ингушский» совхозерча комбайнераша нн. Котиева, Гетагажева, Алероева. Цар лелаеча ККХ-3 яхача комбайнаша дийнахьа итт-итт гектара тIара хьажкIаш хьокх.

Укх тIеххьарча хана дуккха дикагIа латт нах хьажкIаш чуэца арабалара гIулакх а. Болх бе могаш мел вола саг хьажкIашка араваьннав совхоза III-ча отделене.

Дикка тоаденнад хьажкIаш чуэцилгеи уж паччахьалкхенга дIалулгеи «Кавказ» колхозе, «Алханчуртский» совхозе.

ДIахо нов. Санькос аьлар:—ХIанз района беррига къахьегамхой оарцагIбаьннаб хьажкIаш чуэцара. Оаха лерхI паччахьалкхенна хьажкIаш дIаялара задани 15 октябре кхоачашъе.

ХIанз КПСС XXII-ча съезда сийна яьржача социалистически яхьа юкъе а баха балха керда толамаш доах тха хьажкIаш лелаераша, механизатораша.

* * *

КУРЧАЛОЙ РАЙОН.

ХьажкIаш чуэцилга, уж паччахьалкхенна дIалулга денгара ди массаза доал сихлуш латт Курчалоевски районе. 348 гектара тIара хьажкIаш чуийца баьннаб «Путь к коммунизму» яхача колхозе. Гаьнна тIеххкоачашъяьй паччахьалкхенна хьажкIаш дIаялара план. ХIанззе а планал совгIа ехкай 1255 центнер хьажкIий.

Къаьстта дика хьажкIаш кхеяьй XX-ча партсъезда цIерахча колхоза хьажкIаш лелаераша. 270 гектара тIара цIенъяь хьажкIаш хьаяьха баьннаб цига. Балха нормаш шозза—шозза ахазза тIеххкоачашъеш болх бу комбайнера Х. Умаевеи цун тракториста I. Ломалиевеи.

Паччахьалкхенна планал совгIа колхозо дIаеннай 700 центнер хьажкIаш. КПСС XXII съезд хьаеллалехьа еррига а хьажкIаш чуийца яха а паччахьалкхенна хьажкIаш дIаялара задани тIеххкоачашъе а лерхI колхоза хьажкIаш лелаераша.

Цхьабакъда, иштта лелац уж балхаш Ленинеи Куйбышевеи цIерахча колхозашка. Ленина цIерахча колхозо хIанз а кхоачашъяьяц паччахьалкхенна хьажкIаш дIаялара план, хIанзалца чуийцаяц чуэца езачарех 50 процент мара хьажкIаш. 423 гектарах 250 гектара тIара мара хьажкIаш хьаяьха баьннабац Куйбышева цIерахча колхозе а.

Цу шин колхозе хьажкIаш чуэцара балхаш селла эсала лелара керттера бахьан да къахьегамхой болх во вIаштIехьбаккхар, балха кIезига нах арабувлар. ККХ-3 яха цхьа комбайн мара яц Ленина цIерахча колхозе хьажкIаш чуэцаш. Из сеца латтаргйоацаш, цунах бизза пайда эцилга хIанз вIаштIехьдаьккхадац колхоза кулгалхоша.

Парте съезд хьаеллача денга бокъонца хьажкIаш чуийца а баьнна уж паччахьалкхенна дIаялара задани кхоачашъяр — районерча хьажкIаш лелаерхой, берригача къахьегамхой сийлахьа декхар да.

* * *

КАРГАЛИНСКИ РАЙОН.

Тха корреспонденто хоам мабарра, 120 гектара тIара хьажкIаш чуийца баьннаб Менжинске цIерахча колхозе. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара яьккхай 44 центнер томараш тIехь хьажкIаш. Колхоза дикагIа йолча Фокеева Евдокия звенос лаьрхIадар гектара тIара 45 центнер хьажкIаш яха. Цхьабакъда, Фокеева звенос дикка тIеххкоачашдаьд тIаийца декхар, 65 гектарах хIаране тIара яьккхай 52 центнер хьажкIий.

ЦIенъяь хьажкIаш чуийца баьннаб Максим Горьке цIерахча колхозе а. Цу шинна а боахамаша толамца кхоачашъяьй паччахьалкхенна хьажкIаш дIаялара план.

Хьайийлай керда парафинови цех

Керда парафинови цех болх бе йолаялийтара хетаяь укх деношка митинг хилар Грознерча нефтемаслозаводе. Митинг хьайийлар завода парторганизаце секретара нов. В. П. Захарченкос.

Митинге къамаьл деш завода керттерча инженера Степуро Станислав Ивановича дийцар из цех болх бе дIайолаялийта мишта вIаштIехьдаьннад шоай, хIаьта гIишлош хьалъеча организацеша, масала, Совнархоза № 7 йолча строительни управлене, № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене, «Кавэлектромонтажа» треста № 9 йолча строительно-монтажни управлене коллективаша сихагIа балхаш вIаштIехьдоахаш мишта къахьийгар а. Керда объект болх бе дIайолайолийташ къаьстта дика къахьегаш хилар дежурни инженераш нн. Зубови Соловьеви, технологаш Мертвищев, Довжиков, Богданов, боккхагIа бола операторaш Волошин, Горьковой, машинисташ Мусьянц, Костелло, кхыбараш а. ХIанзале цехо арахийцай массехк бIаь тонн парафин.

ГIишлош хьалъерийи монтажникийи цIерах технологий коллективага моаршал а луш, дIахо кхы а доккхагIа толамаш дахара ловца а боаккхаш къамаьл дир митинге № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене керттерча инженера нов. Серикова.

— ЧIоаггIа дика парафин йоаккха производство г. Грозне болх бе йолаялийтарои цун керда технологически процесс толамца Iомаярои йиш хулийтаргья мехка кхыча экономически районий хьоанал хувца синтетически заменителаш еча предприятешта эша бедал дукхагIа а дикагIа а хилийта, — аьлар митинге къамаьл даьча мехкдаьтта чакхдоаккхачеи химически промышленноста управлене начальника Г. Ф. Пальчикова, — хIаьта из Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съезда дола доккха совгIат а да.

Митинге иштта къамаьл дир КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара нов. О. С. Беляева.

Митинг йистейоалаш нефтемаслозавода болхлоша резолюци тIаийцар. Парте XXII-гIа съезд хьаелла ди тIакхачалехьа юхедисача деношка балха цаI ах нормаш кхоачашъе дош делар цар.

Р. МАРХИЕВА.

Мехка эггара хьалхара аэровокзал

МОСКВА, 5 октябрь. (ТАСС). КПСС XXII-ча съезда къахьегама совгIатаца накъа болх № 14 йолча «Мосстроя» трестера монтажникаш: ханал хьалха вIашагIъехка яьннай московски городской аэровокзала керттерча корпуса конструкцеш.

Мехка эггара хьалхара городской аэровокзал хьалъеш латт Ленинградски проспектерча «Динамо» яхача метро станцена гаьна йоацщаш. ХIанзарча архитектурах хьалъеш йолча цу гIишлой комплексана юкъейоагIа 10 метр лакха керттера зал а йолаш йола 280 метр йIаьха керттера корпус, 12 этаж лакха гостиница, иззамиссел лакха яь операционни балхашта йола корпус.

Керттерча корпуса чу йилла лаьрхIад 500 саг чухошаргвола ресторан, йоккха кинозал, междугородни телефон, дуккха кхы тайпа пассажирашта паргIато луш дола гIулакхаш. Шишша моттиг йолаш 224 номер я гостинице, цигга болх беш хургья кафе а.

Сахьата массехк эзар саг чакхваргволаш хургья вокзал. Укхаза пассажираша билеташ ийду, багаж дIател, цул тIехьагIа рейсови автобусашца е вертолеташца городерча хьаштдолчча аэропорте болх.

Аэровокзала еррига зданеш сборни аьшкабетона конструкцех вIашагIъеxкаш я. ГIишлошка дукха дохийтаргда алюмини, кизга, пластика.

17-гIа октябрь хьатIакхачалехьа 12 этаж лакха йолча гостиница аьшкабетонни каркас вIашагIйолла гIерташ ба гIишлонхой.

Советски Союзе гIолла

77000 дезал—керда баха хайша нах

ЛЕНИНГРАД. 4 октябрь. («Правда» корреспондент). ГIадвугаш дукха керда хоамаш хул укх деношка Ленинграда монтажни балхаш дечеи гIишлош ечеи моттигашкара. Цу моттигашка хьалдеш латт нах чубаха цIенош. Коммунистически парте XXII съезда накъа болхаш шоаш даьхача къахьегама толамех рапорташ тел болхлошеи инженерашеи.

Шерагара шу массаза доал дукхагIа хьалдеш латт нах чубаха цIенош Нева тIа уллача городе. Нагахь санна соахка цхьа миллион квадратни метр гаргга нах чубаха цIенош хьалдаь дале, укх шера 1175 эзар квадратни метр нах чубаха цIенош кхоачаргда ленинградцашка. Алхха укх дIадахача цхьан шераи ах шераи 77 эзар совгIа къахьегамхой дезалашка керда цIенош кхаьчар, царех 25 эзар гаргга болча дезала шоашта къаьстта йола квартираш а кхоачаш.

Нах чубаха хьалдеча цIеной еррига объемах 40 процент гаргга кхоачашдергда укх шера цIенош хьалдеча комбинатий коллективаша.

Боамби Даьхенна

ТАШКЕНТ, 4 октябрь. («Правда корреспондент»). Республика боамби лелабераша дош деннад КПСС XXII съезд хьаелла ди тIакхоачаш паччахьалкхенга 2500 эзар тонн боамби бохкаргба, аьнна. Съезда хьалхарча ударни къахьегама вахте а эйтта, Узбекистана юрта къахьегамхоша хIанззехьа а 1 500 эзар тонн «кIай дошув» дехкад. Лакхача темпащца боамби чуэц Верхнечирчикски, Ленински, Орджоникидзевски, Папски, кхыча районий къахьегамхоша.

Республике эггара хьалха боамби кийчбара план кхоачашъяьй Верхнечирчикски района «Узбекистан», «Политотдел» яхача колхозаша. Парте XXII съезда делегат, Социалистически Къахьегама Турпал М. Хван председатель волча «Политотдел» яхача колхозо ший социалистически декхар кхоачашдаьд, хIара гектара тIара Даьхенга 40 центнер боамби а бохкаш. Боамби дIахо а дIалуш латт.

В. И. Ленина Сочиненей биззача гуллама ткъаь кхоалагIа том

Кепа теха араяьннай КПСС ЦК-арча марксизма-ленинизма Институто кийчъяьи Госполитиздательства араяьккхаи йола а 1913 шера марте—сентябре керда революционни кризис дегIайоагIаш латтача хьалашка язъяь произведенеш юкъейоагIаш йола а В. И. Ленина Сочиненей биззача гуллама ткъаь кхоалагIа том.

Том хьаеллалу «Карл Маркса хьехамах историе чухь хиннараш» яхача статьяца. Цу тайппара цунна юкъебоагIа «Марксизм духъювла кхо хьасти цун керттера кхо дакъеи» яха болх а эггара хьалха Сочиненешта юкъейодаш йола цу статья план а.

ХьалхагIа В. И. Ленина Сочиненещца кепа тохаш ца хинна бархI болх юкъебахийтаб ткъаь кхоалагIча тома: «Германски социал-демократически парте правленега дохьийта письмо», «Болхлой партии либеральни баьреши (Погресова хьакъехьа)», «Правда» шу дизар (болхлой газет хьаллоац болхлоша), «Китае партеша лоаттабу къовсам». «№ 189 йолча «Луч» яхача газета тIа араяьннача передовица хьакъехьа», «Ханна балха ухача юртбоахама болхлоех дувц помещикаша», «Капиталисташи тIема кийчо яри», «ДарегIа дулх — халкъа».

(ТАСС).

Кировски лаьтташкара свекла

КИРОВ. 4 октябрь. Укх шера эггара хьалха хьайбашта доакъарийна лаьрхIа шекара свекла дIайийнай Кировски областа колхозашеи совхозашеи. Пхи эзар гектара тIа йийнай из. Из культура чуэцаш латт хIанз. Дуккхача боахамаша дика хьувкъаяьй свекла. Вятско-Полянски района «Победа» яхача, Малмыжски района Калинина цIерахча, Кайски района «Путь к коммунизму» яхача колхозаша, «Шурминский» совхозо, кхыча боахамаша 200—400 центнер свекла йоаккх гектара тIара.

КПСС Программа проект ювцаш

Парти шерра йоаржаяь коммунизм хьалъеча хана

Дуккхача оппортунистически лостамашца лоаттабеча къовсаме Владимир Ильич Ленина лора а йир, исторически кердача ханага — империализмаи пролетарски революцейи заманга хьежжа дIахо дегIа а йоалайир Марксеи Энгельсеи йийца партех йола положенеш. Ленина карагIдаьнна исторически гIулакх латт партех лаьца цаI болеи бизза болеи хьехам арабаьккха ца Iеш, къовсама сий дола никъ баь, Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически революце коталонга болхлой класси къахьегаш бола болхлойи боалабаь, СССР-е пролетариата диктатура оттаяь йола марксистски революционни парти практически цо хьаярах а. Коммунистически парте хьалхленца Советски Союзе йизза а йохаргйоацаш а хьалъяь яьннай социализм.

БIаь шерашка хьайоагIа социальни проблема кхоачашйир социализмо — саго сага хьакъ дуаш йола эксплуататорски классаши бахьанаши дIадаьхар. СССР-е йисар шоайла доттагIал дола ши класс — болхлой класси ахархойи. Цул совгIа уж классаш шоаш хувцаеннай. Социалистически доалахьен ши форма вIаши тарлуш хиларо шоайла гаргаэзар болхлой класси колхозни ахархойи, цар цхьоагIо доттагIал дохаргдоацаш чIоагIдир. Хьалкхийнай халкъах шийх хьаяьнна а социализмана тешаме йола а интеллигенци. Болхлой, ахархой интеллигенци морально-политически цхьоагIо йолаш я.

Коммунистически парти советски халкъа авангард а хинна, дерригача халкъа парти а хинна дIаэттай, шербеннаб общественни вахара массе а оагIорахьа тIа-тIа дукхагIа лакхлуш бола цун лоархIам.

ХIанз Советски Союза Коммунистически парте увтта а ду, кхоачаш а ду коммунизм хьалъяра декхараш. Коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашду вIаштIехь-тIехьа йоагIача этапашца.

Коммунизм хьалъяра доккхий гIулакхаш кхоачашдара вай парте лерхI промышленностьи юрта боахами чIоаггIа дегIабоалабе, дIахо а халкъа материальни вахара хьал лакхде, социалистически демократи дIахо а дегIайоалае, коммунистически общество хьалъяра юкъе общественни организацей лоархIам лакхбе, общество дIахо дIахьалхашка йоалаш дегIайоалаяра духьале еш дола дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш цIендаь дIадоахаргдолаш идеологически а кхетам балара а болх тоабе, идейность лакха йолаши коммунизмана мутIахьа хургболаши беррига къахьегамхой кхетабе, коммунистически общества керда саг хьахулийтилга сихде.

Партийни вахара ленински нормаш лелаяра хьокхами образеци тел парте Уставага хьежжа хан-ханнахьа ЦК-а Пленумаш гулъеча КПСС Центральни Комитета. КПСС XX-гIа съезд хиннача хана денз, вешта аьлча 1956 шера февраль бетта денз 1961 шера июнь беттага кхаччалца йолча хана 19 ЦК Пленум хиннай. Цар дийцар чурча а арахьарча а политика, халкъа боахам дегIабоалабара, паччахьалкхени партийни вахареи керттера дешаш. Пленумий балха юкъе шерра дакъа лоацаш хилар партийни, советски, боахама хьалхле лелаераш, специалисташ, Iилмахой, промышленнии юрта боахамеи производства новатораш.

КПСС ЦК-гара Iома а луш, парте дукхагIа йолча республикерча горкомашеи райкомашеи хан-ханнахьа ю партийни комитетий пленумаши партийни активай собранеши, партей балхеи боахам лакхбареи дешаш дувц уж яьча.

КПСС Уставо оттаяьча ханага хьежжа юххьанцарча партийни организацеша отчетно-хоржама собранеши районни, городской, областной конференцеши ю.

Коллективни хьалхле лелаяра ленински принцип хадданза чакхъяьха, хьалхле лелаяра партийни органашта керда партийни низаш дукхагIа юкъедоагIилга Iалашде, къаьнеи къонеи кадраш лерттIа дIа-юха нийсъе, хIаьта иштта цхьаццаболча болхлой бе тIехдаьнна дукха Iаьдал гIоргдоацаши уж коллектива тIахьожама кIалхара баргбоацаши хIама де дагахьа парте динза даргдоацаш практикана юкъедоаладе лерхI хоржаш йола еррига парте органаш — юххьанцарча организацешкара дENз Центральни Комитетага кхаччалца хаьддача боарамах хан-ханнахьа керда йоахилга, цунца хьалхле лелаелга карара кара гIолга Iалаш а деш.

Хоржаш йолча партийни органашта юкъе керда нах бохийташ боккха болх баьб вай республике хIанззехьа а. Отчеташи хоржамаши хулача хана партийни бюрошта, юххьанцарча партийни организацешта, КПСС райкомашта, горкомашта, юкъе хержарех ахаш нах керда ба, юххьанцарча парторганизацей 309 секретарь е берригача секретарех кхоалагIа дакъа эггара хьалха хержа ба. Парте обкома юкъе 45 процент керда нах бахаб.

Парте кердача Программа проекто декхар тIадулл партийни собраней, конференцей, съездий, партийни комитетий а кхыча коллективни органий а пленумий лоархIам лакхбе. Парте политикаи практически балхеи дешаш паргIата а гIулакхаца а дувцаргдола хьал хила деза. Парте ший штатни аппарат кIезигъю. КПСС Программа проекта тIа аьннад: хадданза кIезигъе еза мах телаш лоаттаю партийни аппарат.

Масала, вай КПСС обкоме, горкомашка, райкомашка болх беш штатни боаца инструктораш мах телаш болчарел кхозза дукхагIа ба. Юххьанцарча парторганизацешцара партийни органий бувзам чIоагIбу цар.

Партена чура демократи дегIайоалаелга коммунистически общество хьалъяра тIехьа лоаттабеча къовсама юкъе коммунисташа дукхагIа дакъа лоацаргдола гIулакх да. Коммунисташа дукхагIа дакъа лацарах латт парте низ, цо лелаеча хьалхлен а коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъяра а толам.

Коммунизм хьалъяра кердача декхарашка хьежжа хIара коммунистагара дIадехаш дар лакхлу.

Коммунистически къахьегама бригадий цIи яккха яхь лоаттаераашта юкъе хьалхарча мугIаре болх коммунисташ. Масала, шоаш кхо ца беш къахьегаш ба «Грознефтеразведка» яхача треста бурув тоха воккхагIа вола мастер, Социалистически Къахьегама Турпал нов. Олейников, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установка начальник нов. Руденко, Урус-Мартана района «Красноармейский» яхача совхоза тракторни бригада бригадир нов. Кагерманов, «Шелковский» жа леладеча совхоза жа Iу нов. Эсмухамбетов, уж массавар берригаш раьза а хинна КПСС XXII-ча съезде бахийта делегаталла хержар IX областной партийни конференце.

Къахьегама овсарле лакха йолаш болх бу Гудермеса станце локомотивни депо машинисташа нн. Колесникеи Радченкоси, Курчалой района Ленина цIерахча колхоза доярка нов. Тазбаевас, бIаьш болча кхычар а.

Халкъо партех ший баьчча, хьехархо, шийна кхетам луш яр лерхI. Вай парти халкъаца дагаювл, цо дувцачунга ладувгI. Из иштта хилара тешал деш да парте кердача Программа проект дерригача халкъо ювцаргйолаш, из хьожаргдолаш араяккхар. Вай республике Программа проект йийцар ерригача юххьанцарча парторганизацей собранешка, парте районни, городской, областной конференцешка, болхлой, колхозхой, гIулакхерча наьха юкъарча собранешка.

Коммунисташеи парте боацарашеи цхьа барт а болаш могайир КПСС Программа проект, дукха предложенеш юкъейихьар. Цул совгIа республикански газетийи радиовещане а телевидене а комитетеи редакцешка къахьегамхошкара дера КПСС Программахи Уставахи лаьца 1313 письмо.

КПСС XX-гIа съезд хиннача хана денз парте мугIараш дикка шерденнад. Масала, вай Нохч-ГIалгIай республике КПСС члений кандидаталла хьаийцав 9 эзар совгIа саг, из съезд хилалехьа шин съезда юкъерча хана хьаийбаьрел дикка дукхагIа ба уж.

Парте дуккхача наха юкъера влияни чакхйоал къахьегамхой общественнии паччахьалкхени организацешка гIолла.

Паччахьалкхен Iаьдала моттигерча органаша шерра дакъа лоацаш хилар бIаргаго йиш я вай республика хьокхамца а. Паччахьалкхен Iаьдала органашка депутаталла хержав вайцига ворхI эзар совгIа саг, царех аханел совгIа бараш парте боаца нах ба. Депутаташа хадданза бувзам лоаттабу шоай харжархошца, республика экономикеи культуреи дегIайоалаяра перспективни планаш увттаеча а уж кхоачашъеча а юкъе дакъа лоац, цу гIулакха беррига къахьегамхой юкъеоз. Моттигерча Советашка вIашагIтехай хадданза йола 980 комисси, 4865 депутат юкъе а волаш. Республике 4 эзар гаргга общественни организаци я — улицай комитеташ, даьй-ноаной комитеташ, тикайи столовейи комиссеш, новкъостий судаш, халкъа дружинаш.

Вай республике профсоюзашта юкъе ва 185 эзар саг: ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъе лоаттаеча социалистически яхьа юкъе дакъа лоацаш ба берригача болхлоехи, специалистехи, гIулакхерча нахахи 95 процент совгIа нах. Коммунистически къахьегама коллективаи ударникеи цIи яккха къовсам лоаттабеш 58 эзар саг ва. 20 эзар совгIа саг ва производственни совещанешта юкъе болх беш, 15 эзар саг ва Iилма-технически изобретателийи обществашта юкъе, 1960—1961 шерашка 28 эзар совгIа рационализаторски предложени еннай цар.

Боккха ба комсомола лоархIам. Партен тIехье а, цун гIонча а, идеяш чакхйоахар а я из, цо дика дакъа лоац боахама а культура а гIишлош хьалъеча. Комсомола мугIарашта юкъе 40 эзар совгIа зIамига саги йоIи я вай республике.

Берригача коммунистически болама эггара йоккхагIа йола, моастагIашца лоаттабеча къовсаме чIоагIъенна отряд а массане мукIарло деш йола авангард а я КПСС. Цо лоаттабеча бартцхьоагIоно ерригача коммунистически партей дог ураувттаду, цар машараи социализманеи тIехьа лоаттабеча къовсаме, практикана пролетарски интернационализма революционни принципаш юкъейоалаяра хьокхам а тел.

Парте бIубенна дIакхайкаду: советски наьха хIанзара тIехье коммунизме яхаргья! Цо политически къахьегамеи хьинар айдаьд берригача советски наьха. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша, дерригача советски халкъо а санна, доккхал ду сийлахь-воккхача Ленина хьаьйча шоай сий долча Коммунистически партех. Цар доккхал ду парте Центральни Комитето еннача кердача, Iалаьмате дикача марксистско-ленински произведенех — КПСС Программа проектах. Цар дика кхетаду коммунизм котъялар нахах тийша хилар, шоаш кхо ца беш къахьегаш баха мабоаггIара КПСС XXII-ча съезда накъа а болх. уж.

Г. СКЛОКИН,

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома партийни органий отдела заведующе заместитель.

Тешаме новкъост

Съезда делегат

Маргарита Васильевна Руденко ца йовзаш болхло коррогвац Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллективе. ХIаьта, цо кулгалдеча технологашта карагIдийнна доккхий гIулакхаш дайзад вай республике а.

Новочеркасски политехнически институтера дийша яьлча заводе балха ера из. Дика дийша яьннача къонача йоIага технически отдела инженералла гIо аьннадар. Болх кIоаргга бовза безам болча Маргарита Васильевнас укхаза балха гIолга тIаэцанзар. Ший къахьегама вахар установкера дIадоладе дагалаьцар нов. Руденкос.

Хьалххара смена инженер хилар из. Кхоачамбоацараш дукха хилар бахьан долаш производства болх тайжжа дIабахийта тарлацар. Кхоачам хиллал техника яцар балха юкъе, яр а къаьна яр. Цу гIулакхо технологически режим телхайора, чот яь варгвоацаш дукха хулар арахецача продукце брак. ХIамах кIеззига а бIу къожабеш вола саг вохаргволаш дар гIулакхаш.

...Ялх шу совгIа ха я Маргарита Васильевна номер 21-1 йолча установкана кулгалдеш йола. Боккхача безамца дувц цунах технологаша. ХIана?.. Шоай кулгалхочох сага сий айдеш дола дика гIулакхаш дукха доахкандаь. Балха, цIагIа, дешача цо хьехам бала безаш дола дукха хIамаш нийслу цар. Масала, установка членаш тайп-тайпара заведенешка дешаш ба: нефтяной институте, техникуме, сайрийна дешача школе.

Ши-кхо шу хьалха дар из. Установке болх а беш сайрийнарча школе дешаш яр къона технолог Нуйкина Лена. Маргарита Васильевнайна цхьан-шин ден вIаштта маьлхара бIаргаяйра йоI. ГIулакх вIаштIехьдоацилга а хайна Лена ше йолча чуйийхар Маргарита Васильевнас. Болх бе а деша а низкъало дар Ленайна. Деша ягIаши, балха енача хьалхарча шерашкеи Маргарита Васильевнас новкъостал, хьехар дарца 10 класс йисте а яьккха, хIанз лакхерча заведене деша яха кийчлуш я из. Массаза баркал аьннад цо хIанзале а шийна хьехам бенначоа!

Коммунистически къахьегама цIи яккхара бола къовсам заводе хьалххара дIаболабир Руденко коллективо. Из сий дола гIулакх кара а лаьца нийса чакхдаккха атта дац. Коллективера берригаш дешаш хила беза, цIагIа а ара а дикача оагIорахьа шоаш дIагойташ, къахьегама толамаш даьха ца Iеш, хадданза балха говзал лакхъеш, шоашкара массанена а хьокхам луш хила беза.

Заводе меттел республике а хьалхарчарца шийха коммунистически къахьегама сийлен цIи тиллийтар установка коллективо. Къахьегамца яьккха цIи хIанз сий долаш лелаю технологаша, производства план массаза а тIехкхоачашъеш хьабоагIа уж.

Хьамсарча парте XXII-ча съезда хьалхарча вахте а этта хьинаре къахьегаш ба завода беррига технологаш, ийс бетта валовой продукци арахецара план ханал дикка хьалха кхоачашъяьй. Семилетка 3-ча шера планал совгIа 6000 тонн сийрда продукци яккха лаьрхIадар цар. ХIанзале а тIаийцача декхарел пхезза гаргга дукхагIа продукци арахийцай. Продукцега дIабода мах лохбарца 134 эзар сом кходаьд.

Съезда сийна заводе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай М. В. Руденко кулгалдеча установка. Мехкдаьтта керттера продукт арахецара ийс бетта план 9-ча сентябре кхоачашъяьй цо, кхояьй дуккхача маьха электроэнерги, хий, пар, иштта кхыдараш.

Уж коталонаш яхара керттерадар установкерча аппаратурашкеи механизмашкеи дуккхача хана ремонта соца ца еш болх байтар да. Шин шерал дукхагIча хана цахаддаш болх беш хьайоагIа установка. Цудухьа ремонт ца еш болх бара ха йIаьхъярца 5000 сом гаргга ахча кходе, эзараш тоннаш продукци дукхагIа яккха вIаштIехьдаьннад технологий.

Парте Программаи Уставеи проекташа дегаш гIоздаьхача технологаша лаьрхIад планал совгIа съезд хьаеллача денга кхы а 1000 тонн сийрда продукци арахеца. Цу гIулакха оттаьча графикал хIанз дикка хьалха лел установкера балхаш.

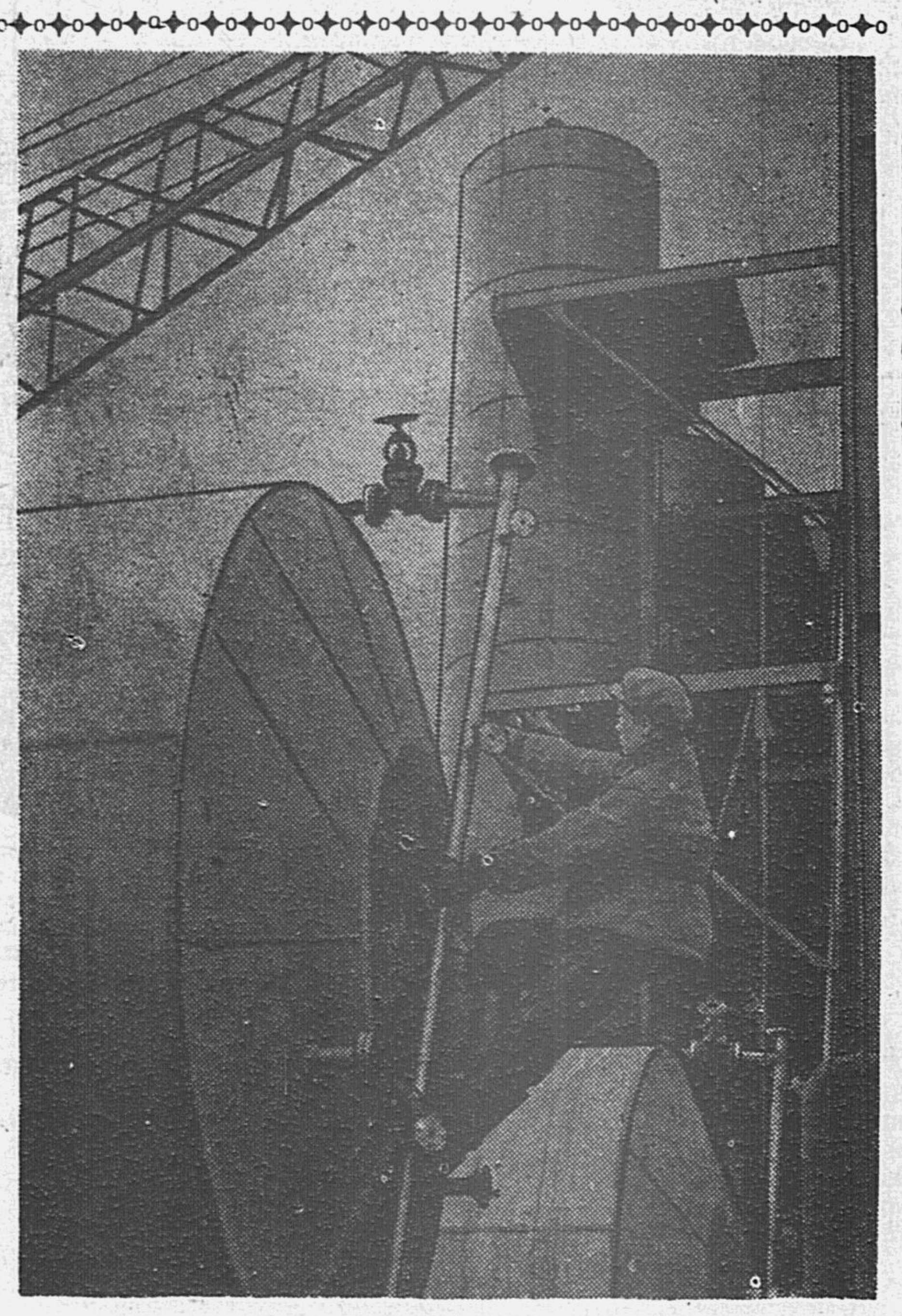
ТIехдика мара продукци арахецахеца аьнна да хIара члено шийна хьалхашка оттадь декхар. Укх тIеххьарча хана дика йоаца продукци арахецаш моттиг хиннаяц установке.

Иштта лакхара толамаш доахаш хьабоагIача технологий кулгалхо — Маргарита Васильевна Руденко Грозне хиннача областной IX-ча партийни конференце парте обкома членалла хержар. ТIаккха, конференце дакъа лоацаш мел хиннараш раьза а болаш парте XXII-ча съезде яха делегат а хержар нов. Руденко.

Шоай къахьегама толамаш партийни конференце белгалдахара чIоагIа раьза хиннаб технологаш. Из гойташ я укх тIеххьарча деношка цигара къахьегама коталонаш. Сменай хIара денна йола заданеш 110—115 процент кхоачашъю. Маргарита Васильевна съезде делегаталла харжара жоп а луш шоай декхараш дикка тIеххоачашде лерхI цар.

Уж кхоачашдеча хьалхле лелаю воккхагIа волча оператора Ф. К. Пихтунова, оператора В. А. Головко, оператора помощника Д. В. Савченко, кхыбараша. Установка коллективо съезда сийна тIаийца декхараш кхоачашдарах дола рапорт шоай делегатага дахьийта лерхI технологаша.

М. ТУМГОЕВ.

ТАТАРСКИ АССР. Казана йисте хьалъеш латт органически синтеза йоккха завод. Цун хьалхара очередь болх бе йоалургья 1962 шера. Цу предприяте мехкдаьттацарча газах хьаергья пластмассаш, растворителаш, каучукаш, кIувнаш, кхыйола синтетически материалаш хьаяра эша бедал. ГIишло хьалъяра новкъостал деш я еррига Татари. Комсомоло из хьалъеча шийна шефал тIаийцад. Графикал дикка тIех къахьег гIишлош хьалъерашеи монтажникашеи; болх бе йоалургйолча объекта оборудованена ханал хьалхагIа монтаж яь яккха гIерт уж. ГIишлош хьалъеча белгальъянна дика къахьегаш я сменах йоагIа заданеш хадданза 120—130 процент кхоачашъеш йола Сергей Чернышева комсомольцийкагирхой бригада.

СУРТА ТIА: кийчача продукце емкосташ тIа арматура вIашагIйоллаш латт.

Б. МЯСНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Революци бахьанце къовсам лоаттабаьчун дIайха дош

БИБЛИОГРАФИ

«Нохч-ГIалгIайчен халкъий истори» дувцаш арахеца лаьрхIача дуккхача брошюрех да 1961 шера сентябре кепа теха арадаьнна, Нохч-ГIалгIай истореи, меттеи, литератураи Iилматохкама институто кийчдаь Шерипов Асланбека статьяйи къамаьлийи сборник[1].

Цу сборника юкъеяхай «Народная власть», «Горская жизнь», «Горская беднота» яхача газеташ тIа кепа теха хинна а, хIаьта иштта Нохч-ГIалгIай АССР Центральни паччахьалкхен архивеи Нохч-ГIалгIай республикански краеведчески музея архивеи ядаш йола а Шерипов Асланбека ткъаь итт статья, къамаьл, письмо, записка.

Сборника юкъеяхача статьяша, къамаьлаша хьахьокх Коммунистически парте гIулакха мутIахьа волаш, революцена тешаме, революце котало бахьан долаш майра къовсам лоаттабеш хиннача Шерипов Асланбека болх тайп-тайпара хинна хилар.

Шерипов Асланбека дукхагIа революционни уйла чуйоссаяьр Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци яр. Цун общественно-политически балха лостам балара, юххера а ший лаца беза никъ цо хьалацара чIоагIа лоархIаме гIулакхаш дир С. М. Кировеи Г. К. Орджоникидзеи. Сийлахь-боккхача Октябрал тIехьагIа шоай дерригача хьинарца даьржар Шерипов Асланбека дуккха хIамаш чулоацаш дола гIулакхаш. Из хиннав къеча нохчий баьчча, Терски республика къамий гIулакхий Халкъа Комиссар, нохчий ЦIеча Эскара командующи.

Сборника юкъеяхача статьяша, къамаьлаша, письмоша шаьра хьахьокх Шерипов Асланбек лоаман къахьегамхой классови хьашташ хьалхадоахаш а лорадеш а хинна хилар. Сборника тIарча документаша гучабоаккх нохчий халкъа революционни уйла чуйоссаеш, Коммунистически партена, Советски Iаьдала гонахьа из кхотадеш Шерипов Асланбека баь боккха болх. Лоаман къахьегамхошта цахаддаш хьалха даьхад цо цар къахьегамах бахаш дуккха эксплуататораш — совдегархой, кулакаш, домовладельцаш, нефтепромышленникаш, дуккхача лаьттай дай хилар. Шерипов Асланбека дукха къахьийгад лоаман къахьегамхой Советски Iаьдала декхарех, болхлойи ахархойи цхьоагIон а, Тирка йистерча халкъий вежарий доттагIлен а, сийлахь-доккхача эрсий халкъацарча цхьоагIон а лоархIамах дикагIа дIакхетабара. Сийлахь-боккхача Октябро даьккха Iаьдал чIоагIагIа лорадара Нохчечен къахьегамхой тIа а хьехаш, цо вIашагIтехар уж цу гIулакха. Дуккхача юрташкара викалаш юкъе а болаш хиннача эрсий-нохчий делегаце совещане тIаийцача. А. Шерипова еннача резолюце тIа йоахар: «Областе контрреволюце корта хьалъайбаьча а революце ерригача коталонашта кхерам тIатувсача а укх деношка революци кIалхаръяккхара эш къахьегача халкъаша шоай юкъара гIулакхаш кхетаделга а царна юкъе тешам хулга а, еррига контрреволюционни духьаленаш юхатохара деррига революционни низаш вIашагIтохилга а».

Шерипов Асланбек къахетам боацаш хиннав классови моастагIашца. «Берригача тешамерча нохчашка», аьнна, ше даьча кхайкарал тIа цо яздаьд: «Нохчий! Шоай аьлий хиннабац яхаш доккхалаш ду оаш. Бакъдац из! Шейхаши моллаши эзарзза вогIа ба аьлел. Оаш хьегача къих бахаш бац уж?.. Шейхашцеи моллашцеи цхьана болаш а вIаши гIо деш а хиннаб купецаш, подрядчикаш, спекулянташ, нах бовхараш... Къечун дешал дуккха а дикагIа массаза а вIаьхийчун дош хьаллоац шейхашеи моллашеи...»

Контрреволюцех дIакхийттача моттигерча бIаьхийча наха духьал лоаттабаь ца Iеш, кхыча мехкашкарча интервенташта духьала а лира къовсам лоаттабеш хиннаб Шерипов Асланбека. Терски халкъа съезда кхоалагIча сессе цо гучадаьхар лоаман националистий бIеха гIулакхаш, хьахьекхар «туркаша дагалувцараштa» тIехьа помещикаш, аьлий, буржуазни группаш мара ца латташ хилар. Шерипов Асланбека съезда дош делар Нохчечени ГIалгIайчени къахьегамхой республикерча берригача болхлошцеи ахархошцеи цхьана кортамукъале лорае оттаргба, аьнна, хIана аьлча «Турце, Германе империализмана дезар тхона кортамукъале лулга дац, тха мехкарча мехкдаьтта ченашкара Iалама рузкъаш шоашта кара хьолга да».

Шерипов Асланбека статьяш, къамаьлаш, письмош чIоагIа лоархIаме да хIанз а. Цар чIоагIа хIама тох «общи потока» наькъ тIа латтарашта, революци ялале хьалхагIарча хана а Октябрьски революци йоалача хана а нохчийи гIалгIайи халкъашта юкъе нах классашта бекъабенна хинна хилар а классови къовсам хинна хилар а харцдерашта.

Шерипов Асланбека статьяша, къамаьлаша, письмоша дика тешал ду эрсашцареи дукха къамаш дахача Кавказерча кхыча халкъашцареи нохчийи гIалгIайи доттагIал чIоагIдеш цо дукха хIама даь хилара.

Терски республике къамий гIулакхашта Комиссар ше волаш, цо чIоагIа болх баьб лоаман къахьегамхой эрсий болхлошцара хьоашал совдаккхара а Грозненеи Нохчечени юкъера доттагIали цхьоагIои чIоагIдара а гIулакха. Терски областера хIаьтара хьалаш дувцаш Грозненски болхлойи тIемеи депутатий Центральни Совета заседане ше къамаьл деш, Шерипов Асланбека аьлар: «Контрреволюционерий кортошта тIагIолла вIаши кулг кховдаде а воай революционни фронт вIашагIтоха а еза вай». Цунна гоама дар ший къам мара ца дезаш а кхы дIахора хIамаш ца гуш а хилар. Бокъонца вола интернационалист ше хилар хьа а хьокхаш, Терски республика къахьегача халкъий съезда пхелагIча сессе ше къамаьл деш, цо аьлар: «Со се нохчо вале а, лаьтта бахьан долаш казакашца даим моастагIал хиннача халкъа воI со вале а, сона дика хет казакашхеи нохчашхеи болча къахьегамхошта юкъе цхьоагIо хилар».

Халкъашта юкъера вежарий доттагIал чIоагIдара хьакъехьа «Азербайджана, Грузе, Армене, Дагестана, Лоаман республика новкъосташка- коммунисташка» дахьийтача письмо тIа В. И. Ленина денна наказ, Кавказа берригача коммунисташа санна, цIена кхоачашдора Нохч-ГIалгIайчен коммунисташа. Из доттагIал кхы а дукхагIа дегIа а ихар, чIоагI а делар социализм хьалъеча хана. Шерра коммунистически общество хьалъе йолаяро керда этап хьаелл СССР-е къамий гIулакхаш дегIаахара юкъе. Циггара хьадоагIаш да халкъий доттагIал мамогга чIоагIданза дарг ца хилара декхар. Республикера беррига къахьегамхой социалистически интернационализма, Советски Союзерча халкъий дохаргдоацача доттагIлен уйланца хьалкхебеш денна беча балха чIоагIа лоархIам болаш а эшаш а хьокхам ба Шерипов Асланбека лоаттабаь къовсам.

Иштта чIоагIа шейхашта, моллашта, цар реакционни гIулакхашта Нохч-ГIалгIай революционни деятелех эггара хьалхагIа духьалваьннар ва Шерипов Асланбек.

Шерипов Асланбека статьяшкара, къамаьлашкара, письмошкара вайна гу дына, дына керте латтарий реакционни гIулакхаш гучадоахаш, дын чухь болча наьха харц уйлаех Советски Iаьдала духьала а из дIадаккхар духьа а къовсам лоаттабара пайда эца гIийртача эксплуататорски классий оагIув хьаллувцаш хиннача шейхийи моллайи къайленаш гучайоахаш вола майра атеист из хинна хилар. Из къаьстта дика аьннад «Нохчий ЦIеча Эскара командующел шийгара дIаэцара хьакъехьа ГIойтIарча халкъа Советага цо еннача заявлене тIа, 1918 шера октябре Наьсарен-Вокзале хиннача гIалгIай съезде даьча къамаьлаца «Берригача тешамерча нохчашка» даьча кхайкарал тIа, кхыча документашка.

Цу тайппара, Шерипов Асланбека къамаьлашеи письмошеи доккха новкъостал де тарлу республика партийни организацешта Даьхенна, Коммунистически партена мутIахьа хургболча, халкъий доттагIлен, социалистически интернационализма уйланца, чIоаггIа дына духьал хургболча, къаьнача замах юхедиса масса тайпа зуламера гIулакхаш дIадоахаргдолча уйланца къахьегамхой хьалкхебара.

Цунца цхьана Шерипов Асланбека статьяйи къамаьлийи сборник дика пайда эца йиш йолаш да Октябрьски Социалистически революци кийчъечеи чакхйоаккхачеи, граждански тIом лаьттача, кхыча мехкаша интервенци йолаьча ханара Нохч-ГIалгIайчен истори Iомадеча хана.

Н. АЛЕКСАНДРОВ,
исторически Iилмай кандидат.

[1] Асланбек Шерипов. Статьяши къамаьлаши. Сборник. Нохч-ГIалгIай книжни издательство, 1961, оагI. 116. Оттадаьр а доладара статьяни белгалдаккхарийи автор а — исторически Iилмай кандидат Е. П. Киреев.

КЪАХЬЕГАМХОША ЯЗДУ

Къахьегама овсарле лакхъеш

Укх гарггарча ткъаь шера чухь партена а советски халкъа а хьалхашка латта керттера экономически декхар коммунизма материально-технически база хьалъелга хилар белгалдаьккхад хIанз дерригача советски халкъо ювцаш а, КПСС. XXII съездо чIоагIъяь тIаэцаргйолаш а йолча парте кердача Программа проекта тIа.

Социализмагара коммунизмага довлача хана керттера декхар да эггара хьалха производительни низаш капиталистически мехкашкарчул ондда совдоахилга. Халкъа эшаш дола материальни беркаташ алсамдоахилга дукхагIа долча хьале общественни къахьегама овсарле лакхъяра наькъаца хул. Йовш йола балха ха кIезигагIа а йолаш, хьаддача хана чухь продукци дукхагIа хьаелга да къахьегама овсарле лакхъелга яхар. Цу тайппара, социалистически производство дегIакхувлара керттера никъ ба из.

Къахьегама овсарле лакхъяр духьа даиман къовсам а лоаттабеш, тха завода коллектива дика камаьхал яьннай цу даькъе укх тIеххьарча пхе шера. Нагахьа санна 1956-ча шера цхьан болхлочо 143877 сома маьха продукци хьаяьяле, 1960-ча шера 207670 сома продукци хьаяьй. Цу пхе шера 44 проценти, хIаьта 1961-гIа шу доладелча денз 11 проценти лакхъеннай къахьегама овсарле.

ДикагIа, кердагIа дола балха хьисапаш производствана юкъекхувларца, технологически процессаш тоаярца, къахьегама автоматизации механизации ярца, къаьнарча оборудованена модернизаци ярца, производствана шерра рационализаци юкъеозарца ка яьннай завода коллектива къахьегама овсарле иштта лакхъе.

Тхоай предприяте къахьегама овсарле лакхъяра гIо дань цхьаццадола массалаш доаладергда аз. Заводо арахеца керттера продукци алсамъяккхар духьа оаха аппаратуреи оборудовании хувцарца эргаяьха тоайир лоархIамегIара технологически установкаш, дукхагIа прогрессивни йола технологи юкъейоалайир. Цу тайпара дуккха гIулакхаш чакхдахаро торо хилийтар производственни майдан цхьан единицах лоархIаш дукхагIа продукци арахеца, цунга дIабода мах чухнахьа баккха.

Автоматически регулирующии прибораш балха юкъейоалаяро гIо дир къахьегама овсарле лакхъяра. Иштта, мехкдаьтта чакхдоаккхача балха юкъейоалайир тIахьожамеи автоматикаи прибораш. ХьайоаггIашехьа а продукце бос хьахьокха а цунна регистраци е а торо луш йола колориметр яха прибор балха юкъейихьар. Цо технологически установка операторга йиш хулийт 30—40 минута говш бола лабораторешка тохкам барга а ца хьежаш, технологи нийса хилар атта довза.

Продуктах доалла хIама из продукт хьайоаггIашехьа а автоматически довза а, цунна регистраци е а йиш хулийташ прибор я оаха тхоай балха юкъейоалаяь вискозиметр а. Из прибор кийчъяьй ГНИ теплотехника кафедро.

Производствана вIалла новкъа а доацаш, контрольни лаборатоpe кIезигагIа болхлой лелабе торо хилийтар вай белгалдаьхараша а, уж санна кхыдола а гIулакхаш чакхдахаро, хIаьта цигара мукъабаьнна лаборанташ тохкама балхашка дIахьожабир.

Къахьегама овсарле лакхъяра иштта боккха лоархIам болаш гIулакх да рационализаторски болх тоабалар а. ТIеххьарча пхе шера тха предприяте балха юкъейоалаяьй 1850 рационализаторски предложени. БархI миллион сом гаргга (къаьнарча ахчанца) пайда баьннаб производствана цу предложенеех.

Технически прогресси къахьегама овсарлеи лакхъяра боккхача лоархIамера да предприятерча кадрай технически-культурни кхетам лакха хилар. Нагахьа санна 1956-ча шера заводе лакхера образовани йолаш 42 саги юкъера-технически образовани йолаш 42 саги мара хиннавеце, хIанз, лакхара квалификаци йола инженерно-технически кадраш шозза дукхагIа хиннай.

Цхьабакъда, къахьегама овсарле лакхъяра йолаш йолча ерригача торонех хIанз а бизза пайда ийцабац, де дезаш юхедиса дукха балхаш да. Къахьегама овсарле лакхъяра даькъе завода коллективо чакхдаьхача гIулакхаша хьахьокх керттердар хIанз из долга цо дика кхетадаьлга а из лоархIамегIара экономически декхар, ерригача торонех пайда а эцаш, толамца кхоачашдара из тIайийрзалга а.

И. АРУТЮНОВ,
Грозненски нефтемаслозавода керттерча инженера заместитель.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Ачхой-Мартана района сомех консерваш еча СаьмуIашкарча завода болхлоша йоккха къахьегама котало яьккхай КПСС XXII-ча съезда сийна. Предприяте коллективо ханал хьалха кхоачашдаьд съезда сийна тIаийца декхараши керттера продукци арахецара хьакъехьа шера йоагIа плани. Даьхенна планал совгIа дIаеннай сомий компота 390 эзар банка, баьца даарийи кхыча хIамайи 337 эзар банка, варенье 150 эзар банка.

Съезда дика къахьегама совгIаташ кийчду производства дикагIа болча болхлоша Ахмадова Раиса, Ибрагимов Саид-Махьмада, Жиров Алексея, Адаева Алпатус, цар нормаш 40—50 процент тIеххкоачашъю.

В. АКОПЯН.

Кастта шекар арахецаргда

ХIанз вай республике духхьашха хьалъяь Шаьла района шекар ду завод уллача моттиге, ши шу хьалхагIа йоархIаш яьнна аре яр.

Укхаза кхаьчар эзараш болча гIишлонхой эскар, сомаяьккхар эрий улла аре. Завод хьалъергйолча моттиге белгалонаш елга тIадиллар прораб волча Павел Андреевич Паходневаи Магомедов Iалаша бригадацарча болхлоштеи. ГIишлош хьалъе йолаеннача хьалхарча денношке а денз прогрессивни методаца доладир балхаш. Цу цхьан ханна хьалъе йолайир складаш, механически мастерской, кхыйола гIишлош. Эггара хьалхагIа кирпишк йотта йолаелар Юркевич Николая кулгалдеча каменщиккий коллектив.

Балха хьинар дикагIа дар кагирхой. Шоаш яьча йийлача собране кагирхошеи мехкарашеи лаьрхIар хьалъеш латта шекар ду завод комсомольско-кагирхой ударни гIишло я аьнна дIакхайкаелга ВЛКСМ областной комитетагара деха.

Цу ханне вIашагIъеллар Ахмадулин Михаил, Серазетдинов Борис, кхыбола опытни гIишлонхой керте латташ йола плотникий, слесарий-сантехникий, штукатурий комсомольско-кагирхой массехк бригада.

Шерра баьржар коммунистически къахьегама бригада яха цIи яккхар духьа бола болам. Къаьстта дика дар Серазетдинов Бориса бригада гIулакхаш. Совнархоза чуйоагIача № 3 йолча гIишлой-монтажни управлене эггара хьалхагIа цунна елар из сий дола цIи. Коммунистически хьисапе яха а болх бе а яьлар Васютин Герасима кулгалдеш йола слесарий-монтажникий бригада а. Дукха ха ялалехьа цар дIадоладаь гIулакх хьайийцар толашагIа йолча бархI коллективо кхы а, хIаьта дикагIа болча болхлоша коммунистически къахьегама ударникаш хила лаьрхIар.

Денгара ди массаза доал шерлора яхь, лакхлора пенаш. «Комсомольцаши кагирхойи! Лакхъе темпаш!, ГIишлонхой хьалхарча мугIарашка хила!, Балха тIа брак ца хилийтар духьа къовсам лоаттабе!» Уж тайпа хоза кийчъяь лозунгаш яр керттерча корпуса тIа.

Шерлуш латтар завод, лакхлуш латтар наьха говзалаш. Масала, завод хьае йолаелча кадрай отделе ера Мусханова Аза: «Массане а санна гIишлон тIа болх бе безам бар са»,— аьлар цо. Гуш дар цун говзал ца хилар. Балха ена массехк бутт баьлча дикагIа йола каменщица а хинна дIайолаелар Мусханова. 500 совгIча кагирхочо а гIишлонхой курсаш чакх а яьха, шоашта эггара дукхагIа еза говзалаш Iомайир. Цхьа дезал санна, барт тайна, дуккхача къамех латта коллектив хилар цунах. Цхьана болх беш бар эрсий, гIалгIай, нохчий, украинцаш, хIирий, дагестанцаш.

«Хьамсарча Коммунистически парте XXII-гIа съезд хьаелла ди тIакхачалехьа шекар ду завод хьалъяь йоаккхаргья!» аьнна дош делар комсомольцашеи кагирхошеи. Эггара хьалха съезда сийна ударни вахте эттар тIехдика болх беш йола штукатурий бригада яр. Коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш я из комсомольско-кагирхой бригада. Болх дика а беш, хIара денна 150—200 процент кхоачашъю цо дийнахаьра балха нормаш.

Штукатураштa тIеххьа ударни вахте эттар шекар ду завод хьалъеш йоалла ерригa гIишлонхой коллектив. Кхыча объекташка керда толамаш доахаш я дуккха бригадаш. ХIанз эггара сагот агIа йола ха я гIишлонхой: завод болх бе йолаялийта дукха ха йисаяц. Краснодарски края Гулькевичски шекар деча заводе практиках а хинна енача болхлой группо дика дIаоттаяьй оборудовани.

Сихбенна лел завода приемни пунктера болх. Керда хьаяьннача шекара свеклах етта йола машинаш ух вIаштIеххьа-тIехьа колхозийи совхозийи кхашкара. Болх дIаболабе кийчлуш я лаборатори а.

Гаьна яц вай республике духхьашха хьалъяьча шекар деча заводо ший болх бизза дIаболабергбола а Даьхенна цIена шекар тела цо доладергдола а ха.

А. МЕЛЬНИКОВ,
СМУ-3 керттера инженер.
В. КОЛЕСНИЧЕНКО.

ЦАР СИЙДУ НАХА

ДукхагIа йолча хана цхьан лелаш бIаргаго йиш я Горчханова Сонаи Погорова Хадишати. Къона мехкарий шойла чIоагIа тIера а безаме а ба. Алма-Атерча горпищеторга кхачан продукташ йохкача № 120 йолча тика чу цхьана болх беш я Сонаи Хадишати. Шоаш балха бахача денз шоай говзал лакхъеш, ийдархой хьашташ Iомадеш, уж дизза кхоачашде гIерташ хьабоагIа уж.

Хоза хет Сонаси Хадишатеи болх беча тика чу ваьлча: товараш шоашоай моттигашка дада, массанахьа порядок, цIено. Тика тIа хIама эца веначоа Iалаьмате хоза хет мах бераш белабенна, цIимхара боацаш хилча. Иштта ба гIалгIай мехкарий Горчханова Сона, Погорова Хадишат. Цудухьа тика тIа хIама эца ухараша чIоагIа сий ду цар.

— «Каст-каста № 120 йолча тика чура продукташ эца ух со. Кхыбола ийдархой санна со а чIоагIа раьза я Горчханова Сонаси Погорова Хадишатеи беча балха. Iы мерза, безаме хул уж массаза а. Цудухьа кулгалхошкара аз дех уж мехкарий дикача совгIаташца белгалбахар» — яхаш жалобайи предложенейи книжка тIа язду нов. Леоновас.

Цу книжка тIа цу тайпара йоазош дуккха а да.

Иштта наха безаш, хьаштдолаш, сий деш ба гIалгIай къона мехкарий.

М. МАЗИЕВ,
г. Алма-Ата.

ХьажкIаш чуэцаш дика къахьег «Назрановский» совхоза Яндрерча отделенера комбайнера Даурбеков Уматгире. Ший трактористаца Даурбеков Баширaцa цар агрегато дийнахьа йола балха норма шозза тIеххкоачашъю. ХьажкIаш чуэца йолаелча денз чуийцай 30 гектара тIара хьажкIаш, хIара денна чуэц 6—7 гектар.

Сурта тIа: комбайнер Даурбеков Уматгири.

И. Плиева сурт.

Коартолаш кхай тIа техника... йоархIашта юкъе

«Назрановский» совхоза Экажкъонгий-Юртарча отделене чуэца езаш 450 гектар коартолаш я. ХIанзалца царех диълагIа дола дакъа мара чуийца яц.

ХIана лел из болх селла эсала?

Цу хаттара дала шортта цхьанна хIаманца бакъде йиш йоаца бахьанаш карадоагIа отделене управляющена: дукха делха догIаш, тоъал йоаца транспорт, балха ара ца боала нах—мелад уж...

Балхаш во лелара овла-м кхыбар ба. Экажкъонгий-Юрта коартолаш чуэца йолаенна бутт бала боал. Коартолаш ханнахьа хьаяха йиш йолаш техника яр: шиъ коартолаш оахка машин, цхьа нух. Уж балхаш долалуча хана во ха латтар аьнна а ала йиш яц, дукха нах а арабувлар.

Бакъда, кулгалхой бехкех да ди тIехьа сихбала беза болх денгара ди массаза доал лаьгIбалар. Ехар коартолаш хьайоахаш хинна машин. Из тоаяра уйла янзар, «тешшаме» дIаоттайир йоархIашта юкъе. ШоллагIъяр ехар. Из а цун тIехьа яхар.

— Еха латта машинаш тоа а яь, уж болх бе йолаялийтаяларе дукха ха хургьяр тхо коартолаш чуийца даьнна, — йоах звеньевойс Альдиев Макшарипа. — 16-ча августа денз цхьа лоадам боаца оатхал эшаш латт тха комбайн а.

Хала къахьийга хьалкхеяь коартолаш ца йойташ ханнахьа чуэца езилга, хетаргахьа, дицденнад управляющена Оздоев Жабранла. Из ишта деце сенца бакъде йиш я ерригa техника болх ца беш латтилга.

М. ХАСИЕВ.

Оаха яздаьчун ларах

«1961 шера 28 сентябре «СЕРДАЛО» газета тIа араяьннача «Сурто бехке бу» яхача корреспонденце тIа дувцар бакъда, — яхаш хоам бу КПСС МагIалбика горкома секретара нов. Д. Санько. — «Ингушский» совхоза ерригача кхаь отделене хинна 1500 тонн хьажкIаш дIаенна яьннай. ХьажкIаш дIахо а дIалуш латт».

СУРТО БЕХК БУ

Укх сурта тIа шоана гу цхьан хана дуккха къа а хьийга, дукха ахча дIа а дахийта кийчъяь хинна хьу. Ший хана цхьоалагIчеи шоллагIчеи сортех боагIа мах лургболаш хинна хьу хIанз йовш улл.

ДогIо тIоадаеш, маьлхо йокъаеш, йохкалуш йовш улл 500 кубометр гаргга хьу.

Цхьабакъда, суртага хьежача гучадоал Первомайски леспромхоза кулгалхой цу гIулакха дукха сагота боацилга.

БоаггIача тайпара бехктокхаме оза беза уж иззал дукха дика хьу йоаяра бехкебараш.

С. ХАКИЕВА
сурт.

Къамашта юкъера гIулакхаш кхы а тоалургда

Революци ялалехьа мамогга къамашта юкъе моастагIа декхар, эрсашта кхыча къамех бола нах гоама хургболаш хьехам телар паччахьа правительства. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце хоаддадаь дIадаьхад уж гIулакхаш.

Халкъа ираза а вай Советски Даьхе чIоагIъяр духьа а цхьана къахьегаргдолаш интернациональни уйланца къахьегамхой хьалкхебе йолаелар вай партии правительствои. Тайп-тайпарча къамех долча халкъий интернациональни доттагIал хилар дика, хьахьокх вай Нохч-ГIалгIай АССР-е кхыча къамех болча нахаца цхьана барт тайна къахьегаш нохчийи гIалгIайи хиларо.

Къамашта юкъерча гIулакхий хьакъехьара парте декхараш къаьгга белгалдаьд дерригача Советски къамий экономикеи культуреи дIахо а массе оагIорахьара лакхъе еза, царна юкъе вошал тIехь деш дола гIулакхаши новкъосталаши тIа-тIа дукхагIа дегIакхувла а вахара массадолча доакъошка уж кхотадеи гаргаувзеи а деза, аьнна, яздаьча КПСС кердача Программа проекта тIа.

ХIанзарча ханара Iалаьмате дика документ да из. Дог гIоздаьнна я со, КПСС из Программа кхоачашъергйолча хана се яхаш хиларах.

Е. ФЕДОРОВА,
пенсионерка, 1927 шера денз КПСС член.

Къахьегамца чIоагIъергья Даьхе

«40 лет октября» яхача тха совхоза къахьегамхой а беррига советски нах а машаре къахьегаш боахк предприятешка, кхашка, фермашка, дешара заведенешка. КПСС керда Программа — коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха план тIаэцаргйолча парте XXII-ча съезда накъа ма долхий вай.

МоастагIаша тIема кийчонаш еча хана сатийнна Iе йиш йолаш дац вай, советски нах. Даьхенна мел эшача хана эскара юкъе хургба вай къонгаш, вежарий. Цудухьа цхьа хIама дIаховлда машара моастагIашта: хIанз керда тIом хьоабабьраша дунен тIа тIеххьара беш из хургхилар.

ХIанз укх сахьата воай дерригa хьинар тIадахийта хьаьнала къахьегарда вай ялаташ чуэцача, воай халкъа хьайбай продукташ кийчъеча, даха доаггIача тайпара КПСС XXII-ча съезда накъа даха.

А. БАРКИНХОЕВ,
КПСС член, Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа лаьтта тIемахо.

ЗАДАНЕЛ СОВГIА

«Старогрознефта» кхоалагIча промысла мехкдаьттахоша шерра социалистически яхь а йоаржаяь КПСС XXII съезда сийна тIаийца декхараш тIеххкоачащдаьд. Мехкдаьттеи гази яккхара план кхоачашъяьй 103,4 процент. 3 процент совгIа лакхъеннай къахьегама овсарле. Продукцега дIабода мах лохбарахи материалаш кхоярахи паччахьалкхенна 50 эзар сом кхоаьд.

Шийгара хьоккхамаш гойташ къахьегаш я коммуниста Лебедева Владимира кулгалду коммунистически къахьегама цIи лелаю лаьттан кIалха ремонт ю бригадеи, оператор Сухотищенко Петр керте латта коммунистически къахьегама сменеи.

Г. ГРЕБЕНЮК,
3-ча промысла оператор.

ТУНЕЯДЦАШТА МОТТИГ ХИЛА ЙИШ ЯЦ ВАЙНА ЮКЪЕ

Ше дегIаахара кердача исторически юкъагIа — массе оагIорахьара тIагIертта коммунистически общество хьалъяра юкъагIа чубеннаб вай мохк. Вай ханарча сийлахь-доккхача документа тIа — Советски Союза Коммунистически парте Программа проекта тIа белгалдаьхад коммунизм хьалъяра даькъера доккхий практически декхараш. Из документ кепа теха арадаларца Iалаьмате чIоагIа айделар халкъа политически а къахьегама а хьинар.

Дуккха а дукхагIа бола советски нах шоай низ кхо ца беш къахьегаш ба шоашта дукха езача шоай Даьхен беркаташ алсамдахара, коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккхий планаш толамца кхоачашъяра. Цхьабакъда, хIанз а вайна юкъе наг-нагахьа нах нийслу шоашкара обществана дIалуш цхьаккха пайда а боацаш, общества чотах баха гIерташ. Цу тайпара нах юкъ-юкъе Наьсарен районе а ба. Гой, ераш ба уж общества чотах баха гIерта тунеядцаш.

Ший доалахьа говр а йолаш, 0,26 гектар беш а йолаш, еттача кирпишкех даь цIенош а долаш, цхьаннахьа болх а ца беш ва Долакха-Юртара Манкиев Iумар. Иштта ший доалахьа бетташ 2 етт а болаш, 0,31 гектар беш а йолаш, хIама деш а воацаш лел цу юртара Шибилов Хамарза. Цул совнагIа ший бераш деша а ахийтац цо.

Рукъети, Розаи, Марияи яхаш кхо сесаги 12 бери ши цIаи а долаш, 2 етти иттех устагIеи а кхоабаш цхьаннахьа беш болх а боацаш ва Пхьилекъонгий-Юртара Осканов ГIоймарзий Або. Обществана пайдане болх беш бац цун истий а.

Сенах кхоабал-теш Осканова ший селлара дезал? Вай социалистически общества чотах, хьаьнала къахьегаш болча наькха чотах кхоаб цо ший дезал. Жоп ишта мара, кхыча тайпара хила йиш яц.

Шийгара обществана дIабоалаш цхьаккха пайда а боацаш, Наьсарерча кирпишкий завода цIеношка вахаш ва Оздоев Хизар. УнахцIена а дегIах низ боаллаш а ше воллашехьа а, болх бер цун сесаг мара яц. ТIерча гIирса-м тоавенна ва Хизар. Каст-каста къаракъ менна корта бIогора баьккхе чу а вайя, цIагIа дезалца дов доах цо. ХIанз дукха ха йоаццаш йийтта а йийтта цо цIагIара арахкессача цун нанас ши бутт гаргга ха яьккхар цо еттарах больнице уллаш.

Обществана пайдане бола болх ца беш ва Наьсаре Бутырина улицах ваха Хачубаров Iумар. 1956-ча шера денз цхьаннахьа а балха вац из. ЦIа да, говр, доахан, жа леладу. Цунгара хьоккхам а эцаш, Наьсаре XIX партсъезда цIерахча улицах вах цун гаргара саг Хачубаров Оарцхо а. Говри 4 етти ба Оарцхой. Кхыча тунеядцаша санна, Оарцхос а из ший беррига боахам совхоза лаьттах кхоаб. Цул совнагIа ши сесаг а йоалаяь советски закон а телхаду Оарцхос.

Общественни организацеша а юртий Советаша а царца боаггIача тайпара лира къовсам ца лоаттабар баьхьан долаш иштта паргIата бах Наьсарен районе тунеядцаш. Из дIахо магийта йиш яц.

Общества чотах, хьаьнала болх беш боахкача къахьегамхой чотах паразитически элементаш яхилга соцаде деза, социалистически вахара бокъонаши советски законаши телхадайта йиш яц царга. Ерригa общество духьал яла а, шоашта когашта кIалхара лаьтта доагаш санна хетийта а деза тунеядцашта. Коммунизм хьалъеш йоаллача обществе моттиг хила йиш яц балхах къехкарашта, совдегархошта, кхыча тунеядцашта.

И. ЧУНИХИН,
ВЛКСМ Наьсарен райкома секретарь.

СССР-е налогаш дIаяхара шоллагIа этап

МОСКВА, 2 октябрь. (ТАСС). ТАСС-а корреспондентаца къамаьл деш СССР-а финансай министра заместителa Ф. А. Урюпина дийцар:

Шу совгIа ха яьннай 1965 шера 1 октябрага кхаччалца йолча хана йоаккхаш-йоаккхаш берригача болхлойи гIулакхерча наьхеи алапена тIера йоагIа подоходни налог, саг йоалаянза волча маIача сагагареи маьре яханза йолча кхалсагагареи йоагIа, СССР-а цхьаь болчеи кIезига дезал болчеи гражданашкара йоагIа налог дIаяккхарах, хIаьта 1965 шера 1 октябрал тIехьагIа уж геттара дIаяхарах дола «Болхлойи гIулакхерча наьхеи балха алапена тIера йоагIа налогаш дIаяхарах» яха закон СССР-а Лакхехьарча Совето чIоагIдаь.

Вай мехка налогаш дIайоахаш хиларо къаьгга тешал ду социалистически система боахам капиталистическичул толашагIа хилара. Цхьаккха капиталистически паччахьалкхен чухь йоаца а е хила йиш йоаца а салаIа, деша, къавелча Iалашве къахьегамхошта бокъо луш дола хьалаш хIанззехьа а хьадаьд СССР-е.

Уж хьахилийтад СССР-е социализм хьалъеш даьхача доккхийча толамаша, къаьстта укх тIеххьарча шерашка даьхараша. Советски халкъо хIама хьадеш хьегача къин керттера итог латт СССР-а халкъа боахам, эггара хьалха вай промышленность а йолаш, ворхI шера плана контрольни цифраш тIа белгалбаьккхачул чехкагIа дегIабоагIаш хиларах.

Вай промышленность дегIайоагIа цхьанна а капиталистически паччахьалкхен ца хинначеи ца йовзачеи темпашца. Советски Iаьдал латтача 42 шера хIара шера юкъера лаьрхIача СССР-а промышленни продукци лакхъялара темпаш 10,1 процент хиннай, хIаьта капиталистически дунен тIа эггара а чIоагIагIа дегIабенача мехка — Америка ВIашагIкхийттача Штаташка 3,3 процент мара хиннаяц уж. Укх тIеххьарча кхаь шера из гIулакх кхы а дукхагIа хувцаденнад СССР-а пайдане а долаш.

Буржуазни паччахьалкхений правительстваш халкъа духьал хилар гучадоал бахача нахагара йоаккхача налога хьакъехьа. Бахача нахагара йоагIа налог дIайоаккхаргья аьнна дIа а кхайкадаь, Советски паччахьалкхе из чакхдоаккхаш йоаллача хана буржуазни паччахьалкхенаша кхы а чIоагIагIа лакхъю налогаш. Капитализм йолча хана йоаха налогаш цхьаккха хIаманца хувца йиш йоаца паччахьалкхенна йола финансови база я.

Бахача нахагара йоахача налогий лоархIам къаьстта лакхбеннаб империализма замах буржуазни паччахьалкхенаша ю расходаш меттаоттае. Укх тIеххьарча 20 шера США бюджете 8-ззеи Англе бюджете 5,5-ззеи лакхъеннай уж. США федеральни бюджета доходий даькъа юкъе, бахача нахагара йоаккхача подоходни налого лоаца дакъа укх тIеххьарча хана тIом хилалехьа хинначул 2,5-ззанел совгIа лакхденнад.

Вай мехка халкъа боахама дерригача доакъошка доккхий толамаш даьхача, чIоаггIа финансаши тешшаме чIоагIа бюджети йолча социалистически паччахьалкхенна мара могаргдацар болхлошкареи гIулакхерча нахагареи йоагIа налогаш дIаяха.

1960 шера 1 октябре денз подоходни налогахи саг йоалаянза волча маIача сагагара, маьре яханза йолча йоIагара, цхьаь болча а кIезига дезал болча а СССР-а гражданашкара йоагIача налогахи шоаш керттера болх беча моттиге мукъабалийтаб бетта 50 сом доагIа къахьегамхой, хIаьта бетта 51 сомагара денз 60 сомага кхаччалца алапи доагIача болхлошкареи гIулакхерча нахагареи юкъера лаьрхIача 40 процент кIезигагIа йоаккхаргья налог.

Налогаш дIаяхара хьалхара этап чакхъяккхарах къахьегамхой цу группа кара хьакхоача алапи кердача ахчанца лаьрхIача (шера лоархIаш) 360 миллион сом лакхденнад.

Укх шера октябре денз йолаеннай керттера болх беча моттигера болхлойи гIулакхерча наьхеи алапена тIера йоагIа налог дIаяккхара шоллагIа этап.

Цу хана денз 60 сомага кхаччалца мара бетта алапи ца доагIача нахагара подоходни налоги саг йоалаянза волча маIача сагагара, маьре яханза йолча кхалсагагара, цхьаь болча а кIезига дезал болча а СССР-а гражданашкара йоагIа налоги дIайоаккх, хIаьта 40 процент кIезигагIа налогаш йоахаргья бетта 61 сомагара 70 сомага кхаччалца мара алапи ца доагIача нахагара.

МалагIа пайда кхоачаргба болхлошкеи гIулакхерча нахагеи балхах доагIача алапена тIера йоагIа налогаш дIаяхара шоллагIа этап чакхъяьккхача?

Бетта 60 сом доагIача болхлочунга подоходни налог дIаяккхарах шера 42 соми 96 кепиги кхоачаргда.

Подоходни налог лохъярах болхлойи гIулакхерча наьхеи цхьаццайолча группашка бе хьакхоача балхах доагIа алапи укх боарамех лакхлургда:

61 сом алапи доагIачунгара 1961 шера 1 октябре кхаччалца 3 соми 70 кепиги кIал хьежадеш хиннача метта 45 кепиг мара хьожадергдац, хIаьта 67 сом доагIачунгара 4 соми 30 кепиги хьежадеш хиннача метта 3 соми 15 кепиги мара хьожадергдац.

Бетта 60 сом доагIаш хиннарашкара тIеххьара налог яккха еза сентябрь бетта алапи дIалуча хана.

Бетта 61 сомагара 70 сомага кхаччалца алапи доагIарашкара йоагIа налог кIезигье еза 1961 шера октябрь бетта даьккха алапи лоархIача хана. Цу тайпара, нагахь санна балхах доагIа алапи бетта шозза дIалуш хуле, кIезигьяь налогаш дIайоахаргья ноябрь бетта хьалхарча шин кIирагIа доагIача алапена тIера.

Еррига хьаийцача налогаш дIаяхара шоллагIа этап чакхъяьккхача болхлошкеи гIулакхерча нахагеи кхоачаргда (шера лерхIаш) 400 миллион сом.

Ше дийца юххера йистевоалаш Ф. А. Урюпина аьлар, СССР-а бахача нахагара йоагIа налогаш дIаяхар «Капитализма хьаштдолча мехкаца Советски Союзе эггара тIехдола вахара хьал Iалашде» аьнна парте Программа проекта оттадаь эггара доккхагIа дола декхар кхоачашдечарех цхьа гIулакх да.

Деша ха йола бер ца дешаш хила йиш яц

Самардийнахьа республика пионерий Двореце КПСС Нохч-ГIалгIай обкомои республика Министрий Советои гулъяь совещани хилар. Совещане балхаца дакъа лоацаш бар парте райкомий секретараш, райисполкомий председателаш, районо заведующеш, хьехархой, профсоюза райкомий председателаш, комсомола райкомий секретараш, юрта Советий председателаш.

Республике массанега дешийтарах дола Закон кхоачашдара дош дар совещане дийцар. Цу дешах лаьца доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР просвещене Министра нов. Ромовске.

Боккха болх баьб цхьайолча районашка массанега дешийтарах дола Закон кхоачашдара, школе чу ца озаш деша ха йола цхьаккха бер ца дитара даькъе а. Масала, Сунженскии Наурскии районашка цхьацца бер мара дац школе чу ца озадиса, хIаьта республике шовзткъанел совгIа йолча юрта Советаша массанега дешийтарах дола Закон дизза кхоачашдаьд. Царех я Сунженски районера Карабулакски стансовет, Наьсарен районерча Долакха-Юртара юртсовет, МагIалбика районерча Ачалкхера юртсовет, иштта кхыяраш.

Цхьабакъда, республике массанахьа а ишта дика лелац массанега дешийтарах дола Закон кхоачашдара гIулакх. Деша дагIа бокъо а йолаш школашка чуозанза 658 бер да республике, царех 462 нохчашхеи гIалгIашхеи йола йиIиг а йолаш. Масала, Грозненски районе школе ца ухаш 91 бер да (царех 73 йиIиг), Шаьла районе — 63 (царех 39 йиIиг), Наьсарен районе — 57 (царех 38 йиIиг), иштта кхыча районашка а. Цу тайпарча кхоачамбоацараша хьахьокх цхьайолча районашка партийни, советски, комсомольски организацеша цу лоархIамерча деша лерттIа йоакхо ца яьлга.

Совещане къамаьлаш даьча Ачхой-Мартановски райисполкома председатела нов. Ойшаева, Ведана райисполкома председатела нов. Бачагаева, Ножай-Юрта районо заведующе нов. Зейналабдинова, Урус-Мартановски районерча ГIойтIарча юртсовета председатела нов. Асланханова, иштта кхыбараша белгалдир кердача дешара шера шоай районашка долаш дола кхоачамбоацараш а уж сихагIа дIададахара наькъаш а.

Совещане балхаца дакъа лоацаш бар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретараш нн. А. С. Трофимови О. А. Чахкиеви, республика Министрий Совета Председатель нов. М. Г. Гайрбекови, Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместитель нов. А-В. Т. Тепсаеви.

Массанега дешийтара закон кхоачашдергда

Дукха болх баьб районе деша даха ха йолаш дола деррига бераш деша ховшадара. Кердача дешара шера школашка деша дагIа бераш соахкарчул 3.5 эзар саг дукхагIа да.

Хьалъяь а яьха, болх бе йолаялийтай Чечен-Аулера, ГехтIара, кхыча юрташкара керда школьни зданеш. КIал хиннараш та кердадараш хьатIададарца дукхагIа хилийтад классни цIенош.

Соахкарчул дикагIа йоагоча хIаманца Iалашъяьй школаш, хьехархой, культурно-бытовой хьалаш дика долаш ба хьехархой.

Деррига деша даха ха йола бераш дешара юкъеозара дукха болх баьб депутаташа, юрта Советий активаша, школай хьехархоша, даьй-ноаной комитеташа.

Цхьабакъда, деррига деша даха ха йола бераш деша гIолга вIаштIехьдаьккхадац Урус-Мартана, Iалхан-Юрта, Оалхазара-Юрта, ГIойтIарча юртий Советаша.

Цхьаболча даьша-ноаноша теркалдац бераштa кхетам балара хьакъехьара общественни хьашташ, цар шоай хур ду уж деша ца ахийта гIерташ.

Къаьнарча замах юхедиса во гIулакхаш доахкаш болча цу тIехьабисача даьша-ноаноша бераштa, къаьстта а йиIигашта, дер доккха зе да каьхатах-меттах уж ца кхетийтар бахьан долаш. Уж тайпа даьй-ноаной харц а беш, юрташкарча наха дIадех царна де доагIар делга.

Массанега дешийтара Закон телхадеш бола даьй-ноаной ниййсача наькъ тIа бахар духьа дукха къахьийгад райисполкомерча административни комиссе. Масала, Оалхазар-Юрта вахаш волча Алиев Махьмада ше болх буларгболаш воллашехьа а, цхьаннахьа болх бац, 1949 шеда яь ший йоI Зара школе деша ахийтац, цIагIара болх бе эш шийна из, яхаш, бахьанаш а доахаш. Комиссе соцам бир Алиев Махьмада 30 ди ха якха суд е аьнна. Цул тIехьагIа мара деша аха йолаяланзар цун йоI Зара.

ГIойтIарча Дениев Усама деша ахийтац 1948 шера яь ший йоI Яха. Комиссе соцам а баь, 10 сом гIод техар Дениев Усама. Цу тайппара гIод техад Урус-Мартанерча Канаев Iаьлийна, Ясаев Машу-Хаджийна, кхычарна.

Района школай, юртий Советий депутатий, общественноста деррига низаш оарцагIа а даьха укх гарггарча хана деша даха ха йолаш дола деррига бераш школе юхачуозара эша еррига торонаш йолаш я тха. Из декхар кхоачаш а дергда оаха.

М. ДРЕВЕЦКАЯ,
Урус-Мартана райисполкома административни комиссе председатель.

ВАЙ МЕХКАХО ТIЕХ ДИКА ТIЕМАХО ВА

Коммунизм хьалъеш барий моральни кодексах шоаш мишта хила беза дувцаш кагирхой диспут яр тIемахой роте. ТIах аьнна эзача, лакхача дегIарча цхьан салтечо хьал а гIетта дувц:

— Вайха хIаране дег тIа хила деза коммунизм хьалъечарех дахка деза дика гIулакхаш. Вай декхарийла да халкъа, Даьй-мехка, коммунизмана тешшаме гIулакх де.

Из къамаьл даьр вар Советски Эскаре гIулакх деш вола Ахриев Султана Iалихан. Цо из къамаьл цIенача дег тIара делга ховра массанена. Цу къамаьлага хьежжа да цун гIулакхаш а. Цудухьа командираша а рота ерригача коллективо а сий ду Iалихана.

Ахриев Iалихана гIулакх деча ротера тайп-тайпарча къамах бола тIемахой сар-сарахьа, цхьа дезал санна безаме шоайла вIашагI а беттaлуш, шо-шоай мехкаш, колхозаш, совхозаш, заводаш ювцаш хул. Дувца хIамаш дукха да Iалихана а. Нохч-ГIалгIай мехкарча цо доккхал а деш дувц ший республикерча къахьегамхой сий дола гIулакхаш, парте XXII исторически съезда накъа болхаш ший мехкахошта карагIдаьнна доккхий толамаш. Къаьстта дог гIоздаьле дувц салтечо Советски Iаьдалои Коммунистически партеи ший халкъа денна иразера сийрда вахар.

Гаьнара дувца ца дезаш, духхьал Iалихана дезалах а гучадоал Советски Iаьдало мел йоккха паргIато еннай, дерригача халкъашта санна, нохчаштеи гIалгIаштеи а.

Цун дас, ЖIайрахарча къеча ахархочо, Грозненски нефтяной институт дийша йистеяьккхай. Iалихана ше а педагогически института физико-математически факультет яьккхай. Юртбоахама института йиълагIча курсе деша вагIа цун воша Тамерлан. Орджоникидзерча медицински института деша хайнай Iалихана йиша, хIаьта зIамагIа йола йиша Грознерча кхалнаьха школе-интернате дешаш я.

— ГIалгIай дезала вIалла дага доха а йиш ярий из тайпа хIама революци хилалехьа? — йоах Ахриева. — ХIара цIеннах ираз деннад Советски Iаьдало.

Ший халкъа, берригача советски наха цунгара даьннача берката Даьхенна бекхам белга даиман дег тIа а лоаттадеш, ший низ кхо ца беш къахьегаш ва Ахриев.

Атта тIема специальность яц Ахриевгара яр. Чоалхане тIема техника я цох тийша цунга дIаеннар. Ший салтечун къахьегамца цо Iалашъю Даьхен сигалений кхерамзле. Лаккара дешар ховш ше воллашехьа а, Iалаьмате чIоагIа къахьег салтечо тIема техника Iомаеш, ший тIема говзал лакхъеш.

КПСС XXII съезда шоашкара совгIаташ кийчде тIемахой болабелча Ахриева аьлар:

— Сох отличник хургва!

Атта дац тIема гIулакхашта отличник хила, цхьабакъда, ше шийна хьалхашка оттадаь из сий дола декхар дизза кхоачашдир Ахриева.

ХIанз дукха ха йоаццаш Iалихана да, вежарий, йижарий чIоагIа гIадбугаш письмо дера эскарера Нохч-ГIалгIай республике: Iалихана наькха тIа отличника знак йоалл. Роте дикагIа болча наьха сурташ хьал деттача доска тIа доал цун сурт.

Алхха тIема говзалаш тIехдика харца белгалваьнна Iац Iалихан.

— Дисциплина эггара дикагIа йолаш, тIадилла гIулакх эггара дикагIа кхоачашдечарех ва Iалихан,— йоах рота командиро. — Хьинаре общественник а башха дика новкъост а ва Ахриев, — аьле тIатох рота комсомольски организаце секретара ефрейтора Кордонске.

КПСС XXII съезда сийленца накъа вода комсомолец Ахриев Iалихан. Ший мехкахой, дерригача советски халкъа дараш санна, сий долаш да цун гIулакхаш. Советски халкъа машарера къахьегам, сийрда бIарг кхоабаш, лорабеш ва из.

З. ЭСТРИН, майор.

Киеве хьайийлай КПСС XXII-ча съездаи Украина Компарте XXII-ча съездаи хетаяь йола Советски Украина художникий произведеней республикански выставка. Выставке я живописа, скульптура, графика 1000 совгIа произведени.

СУРТА ТIА: нах выставкага хьожаш боахк.

Ю. Мосенжника сурт.

ТАСС фотохроника.

Спорт

СПАРТАКОВЦИЙ традиционни волейбольни чемпионат

Укх шера 1 октябре денз Ленина орден лелаеча «Спартак» яхача добровольни общества Центральни Совета хьалхара моттиг яккха яхье баьнна волейболах ловзаш ба спортсменаш Нохч-ГIалгIай республика столице Грозне. Цу яхье дакъа лоацаш я ийс маIача наьхеи итт кхалнаьхеи командаш. Царца я «А» класса СССР хьалхле яккха къовсам лоаттабеш хинна Ленинградереи Грознереи маIача наьха а Москвера, Ленинградера, Иркутскера, Минскера, Харьковера кхалнаьха а командаш.

Хьалхарча дийнахьа лейзача Краснодарерча волейболистел котбаьлар грозненски спортсменаш (счет 3 : 1) шоллагIча дийнахьа грозненцаш котбаьлар Киеверча спартаковцел (3 : 1).

Дика хьокхамаш долаш чакхдаьккхар ловзар хьалхарча шин дийнахьа Москверчеи, Иркутскерчеи, Минскерчеи кхалнаьха командаша а.

КхоалагIча дийнахьа хинна ловзар ший тайпара дар. Москвичаш котбаьлар Витебскера баьхкача волейболистел (3 : 0). Цу дийнахьа Грознерча спартаковцаша одесски волейболистащца лейза счет 3 : 1 а йолаш котало яьккхар.

Кхалнаьха командаш цу дийнахьа укх тайпара хьокхамаш долаш лейзар: Москва—Могилев (3 : 1); Минск—Сухуми (3 : 0), Московски область—Чимкент (3 : 0), Ленинград—Харьков (3 : 0).

ЙиълагIча турах грозненцаш москвичашца лейзар. Белгалде дезаш да цу денналца шаккха а команда ца эшаш хьаена хилар. Хьалхара парти москвичаша дIаяьккхар дукха шоашта хало а йоацаш (4 : 15). Бакъда цул тIехьагIа-м маганзар царна вай спартаковцел котбовла. Фусам даьй кот а болаш счет 3 : 1 йолаш чаккдаьлар ловзар.

5-ча октябре хьалхара ах турнир йистеяьлар волейболистий. Къаьстта сакъердаме хилар цу дийнахьа Минскерчеи Иркутскерчеи кхалнаьха командай ловзар. Хьалхарча партех котбаьлар Иркутскера баьхкараш (15 : 10), тIаккха Минскера команда (17 : 15). Бакъда, юххера а иркутянкаш котбоалаш чакхдаьлар цар ловзар.

Цу дийнахьа Грознера «Спартак» Алма-Атарча командаца ловзаш яр. Ловзар долалушшехьа зелущ дар хьаьший фусам даьйл дикка мелагIа хилар. Цудухьа вIаштта кхаь партех котбаьлар Грознера спартаковцаш.

МаIача наьха командаех цIаккха а ийшабац Грозненскии Ленинградскии волейболисташ, Москвичаш цкъа мара эшабаьбац (Ленинградцаша).

Селхан Грознеи Витебскеи командаш волейболах ловзаш хилар. Грозненцаш 3 : 1 йолаш котбаьлар.

С. КОТИЕВ,
Нохч-ГIалгIай пединститута студент.

Изобразительни искусствай музей

Укх деношка Грозне хьайийлай изобразительни искусствай музей. Цига гулдаьд эрсий а доазол дехьарча а къаьнача художникий сурташ, вай мехка дукхха ха хьалха а тIехьарча хана а хинна хIамаш дувцаш дола балхаш, портреташ.

Денал, къонахчал ца дохадеш байнача революционерашта хетадаь да «26 бакински комиссара топаш тохар» яха И. Бродске яздаь сурт.

Дукха сурташ да музее итальянски художникаша яздаь, Айвазовске, Брюллова язъяь пейзажаш. Музее хьалъоттадаь ши бIаь совгIа сурт да, хIаьта дIахо йодача хана кхы а шеръе лаьрхIа а я из. Живописа, скульптура, репродукцей, гравюра произведеней йоккха коллекци я музее.

Даьхен боккха тIом хилалехьа Грозне музей вIашагIйоллаш вай мехка дуккхача моттигашкара кхахьийта Репина, Крамске, Флавицке, иштта кхыбарий суртий копеш, цIи хезза болча художникий процзведенеш хIанз юха а грозненцашта, республикерча къахьегамхошта, вайцига ухача хьаьшашта бIаргагургйолаш хьахьекха я музее.

Укх деношка бIаьш грозненцаш хиннаб Революце проспектах хьайийлача изобразительни искусствай кердача музее.

С. СУЛТАНОВ.

ДОАГIАШ ДАЬ ТАIАЗАР

Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхоша укх шера дика хьувкъаяьй кура хьажкIаш.

ХIанз керттера декхар да ялат лоаццача хана а ца дойташ а чуэцари из ший ханнахьа пачхахьаллкхен амбарашка чутассари. Из декхар кхоачашдара чIоагIа къахьегаш ба республикера къахьегамхой. Цхьабакъда, вайна юкъе хIанз а нийслу наьха къахьегамах баха а аттача гIолла шоашта хIама яккха а уйла йола цхьабола гражданаш.

Нохч-ГIалгIай АССР-а милице органаша укх тIеххьарча хана лийца а лийца, уголовни бехктокхаме эзаб керда хьаяьнна хьажкIаш лочкъаяь нах.

Шелковской района Червленная яхача станице вахача, 1935 шера ваьча, станце машиннаькъа болхло волча Умалатов Вахида 1961 шера 9-чеи 10-чеи сентябрерча бус Грозненски района «Старо-Юртовский» совхоза кхай тIара цхьа машин томараш тIехь хьажкIаш лочкъайир, цхьан галех 2 соми 50 кепиги доаккхаш уж йохка а йолайир.

Чухьежача Умалатова коа латтача шпалашта кIалхара корайир 1740 килограмм томараш тIехьа хьажкIаш, уж хьа а яьха, Червленни станцерча ялат дIаэцача пункте дIаеннай.

Умалатовна, лаца а лаьца, 1961 шера 29 сентябре Шелковской района халкъа судо 4 шу суд яьй.

1939 шера ваь, гор. Гудермесе вахаш, цхьаннахьа болх беш воаца Анатолий Селиванов шийца Заботанов а волаш 1961 шера 9 сентябре «Дружба» яхача совхоза цхьоалагIча отделене кхай тIара велосипедаш тIа ехка лочкъаяь томараш тIехь 104 килограмм хьажкIаш яхьаш воагIаш милице болхлоша лаьцар. Чухьежача Селиванова цIагIара кхы а корайир цо 1961 шера 2-чеи 3-чеи сентябре лочкъаяь 86 килограмм томараш тIехь хьажкIаш.

Селивановна, лаца а лаьца, 1961 шера 26 сентябре халкъа судо 1 шу суд яьй. Селивановгара хьаяьха еррига 190 килограмм хьажкIаш «Дружба» яхача совхоза складе дIачуеннай, Селивановгареи Заботановгареи хьажкIаш лечкъаеш хинна ши велосипед хьаяьккхай.

ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧА

8-ча октябре: 16.00 — пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 16.20 — «УнахцIено» —радиожурнал (нохчий меттала); 16.40 — «Вежарий республикаша парте XXII съезда ду совгIаташ» — (вIаши хувцаш ю передача (эрсий меттала); 17.15 — «Филармоне симфонически сезон хьаелларга» — передача; 17.30 — Советски тIемахой заявкех концерт;

ТЕЛЕВИДЕНИ

12.00 — «Съезда — къоначаргара» берашта передача; 12.12 — «Педагогическая поэма» — художественни фильм; 18.00—«Съездагара съездага» (Нохч-ГIалгIайчен юртбоахамах) Нохч-ГIалгIай КПСС обкома секретара новкъоста А. М. Слюсарева къамаьл; 18.17 — Бераштa «Смена йоагIа»; 19.07 — арахьарча гIулакхий хьакъехьа комментатора къамаьл; 19.22 — концерт «Ховли шоана», 19.52 — телевизионни кердадараш (эрсий меттала); 20.10 — «Люблю тебя, жизнь» — художественни фильм.

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«Ши вахар»** (2-гIа сери)

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«Йовзаш йоаца кхалсаг»**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — Берий сеанс — **«Рыжик»**

Долалу: 9, 11.

«Йовзаш йоаца кхалсаг». Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — Берий сеанс **«Дайна фотографи»**

Долалу: 9.15, 11.15.

«Мексика сиглен кIал» — Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

«Родина» яхача кинотеатре.

Берий сеанс — **«Стадионе вIашагIкхетаргда вай»**

Долалу: 9.

«Ши вахар» (2-гIа сери).

Долалу: 11, 1, 3, 5.15, 7.10, 9.

(ДIаьхдаь сеанс.) Документальни фильм **«Художник Сергей Герасимов».**

Долалу: 9.

9-ча октябре денз **«Дерсу Узала».**

Доазол дехьара

ООН-а Генеральни Ассамблея сессе

НЬЮ-ЙОРК, 5 октябрь. ТАСС-а корреспондента Г. Васильева хьахойт: Тахан Iуйрийнарча ООН Генеральни Ассамблея пленарни заседане дIахо йихьар массане юкъара политически дискусси. Эггара хьалха къамаьл дир Того викало.

МоллагIча а кхыча континентал чIоагIагIа машар хьаштдолаш я Африка, аьлар Того кхыча мехкашцарча гIулакхий паччахьалкхен министра Полэн Фрейтаса.

Дукъа кIал шоаш лоаттаду халкъаш мукъадоалийтаргдолаш колониальни паччахьалкхенашта «нравственни низ» бара ООН тIахьийхар Фрейтаса.

Колумбе викало Турбаи Айяла юкъарча дешашца дийцар Генеральни Ассамблеяна хьалхашка латтача лоархIамерча проблемех. ВIашагIкхийттача Штатий ткъама кIал йоалла американски паччахьалкхений организаци хоастайир цо, США-с леладеча агрессивни гIулакхаштеи планаштеи Кубас еча жалобашка хьажара духьал къамаьл а дир.

СССР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министреи США паччахьалкхен деятелашеи Германеца машара договор дара проблема вIаштIехьъяккхара а Малхбузерча Берлинах долча деша а хьакъехьа хIанз еш йолча переговорашта раьза волаш къамаьл дир Греце викало Панайотис Пипинелиса. Цу переговорий толам балара новкъарле ергйола цхьаккха а гIулакхаш ца леладара тIахьийхар цо зIамига мехкаш.

НЬЮ-ЙОРК, 6 октябрь. ТАСС-а корреспондента В. Богачева хьахойт: Селхан дийнахьарча ООН-а Генеральни Ассамблея пленарни заседане дIахо йихьар массане юкъара политически дискусси. Эггара хьалха къамаьл даьча Таиланда кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Танат Комана хадданза волча 5 членахи Азе, Африка, Европа, Америка 5 е кхы дукхагIча викалахи латта «Дунен тIарча машара» лаьрххIа йола комитет юллийла ООН-а чухьа, аьнна, предложени оттайир. Комана кхетадайтар, ше беча балха тIа хIанз дукха «духьаленаш» увтташ йола ООН-а Кхерамзлен Совет хувцаш цун метта из дIаотта езаш хилар.

«Берлински проблема» ювцаш Комана аьлар, шийна новкъа да из къоастаяра юкъе ВIашагIкхийттача Къамий Организаце дакъа ца лацар.

Цул тIехьагIа дIаьха къамаьл дир Болгаре кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Карло Луканова.

Ше къамаьл деш болгарски делегацена керте латтачо къаьгга доашхаш дийцар Германеца машара договор дареи Малхбузерча Берлинера хьал лертIа даккхареи хьакъехьара дешаш. Цо аьлар, хIанз укх сахьата США-си цар НАТО гIолларча союзникашеи чIоаггIа хьал а лоацаш Малхбузен Германерча милитаристашеи реваншисташеи деррига шоай кхоачамаш оарцагIдаьхад дунен кхоалагIа тIом кийчбара. Болгаре кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Ассамблея делегаташта дагадохийтар ФРГ тIема кхоачамца юхакийчъяьчул тIехьагIа «Малхбоалерча Европе керда порядок кийчъеи» юха а деттача германски герза кIал Москва оттае» дош луш Малхбузерча Германена хьалхле лелаяьраша даь провокационни милитаристски кхайкаралаш.

Болгаре правительствас лерхI, аьлар цо, германски шин паччахьалкхенца машара договор дарал сагота гIа дош тахан цхьаккха а доацаш.

ВIашагIкхийттача Штаташа Генеральни Ассамблеяна юкъейоалаяь герз Iодилларах йола план ювцаш, Луканова белгалдаьккхар, герз Iодилларах йолча переговорашта эшача бартах яьча принципех йолча СССР-еи США-аси цхьана яьча Заявленега диллача из гIа тIехьашка баккхар да, аьнна. Герз Iодиллара тIахьожам лоаттабара тIера а йоацаш, тIема гIирсашта тIахьожам лоаттабара къаьнарча концепце тIара хьайоагIа ВIашагIкхийтта Штаташ шоай тIехьарча плана тIа, аьнна белгалдаьккхар цо.

Болгаре кхыча мехкашцарча гIулакхий министра чIоаггIа хьаллаьцар ООН-а хIанз йолча сессе СССР-а делегаце герз Iодилларах юкъейоалаяь предложенеш.

Луканова юха а къамаьл дир Балканехи Адриатика районахи атомни герзах мукъа йола зона яра тIехьа. Цо чIоагIа харцахьа лаьрхIар дукха ха йоаццаш Болгаре доазонна гаьна доаццаш НАТО тIема низаша леладаь провокационни гIулакхаш.

Болгаре викало дIадийхар ВIашагIкхийттача Къамий Организацена юкъе Китайски Халкъа Республика законах йоагIа бокъонаш Iалаьмате чехка юхаметтаоттаяр.

Цул тIехьагIа къамаьл деш дош лу Самалийски Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Иссайна. Цо белгалдаьккхар, кхыча мехкий территореш тIа тIема базаш хилар дунен халкъашта юкъе кхохкам латтара кертерачарех цхьа бахьан хилар. Цо дагадохийтар колониальни мехкаши халкъаши шоай лоIаме хиларах йола деклараци тIаийца йоллашехьа а, миллионаш бола нах, къаьстта Африке, хьалха а санна кхыча мехкашкара баьхкача дукха боацача наьха низ-Iоткъама кIалбоахкаш хилар.

Сомале кхыча мехкашцарча гIулакхий министра делегатий теркам тIабахийтар Китайски Халкъа Республика викал ООН-а юкъе ца хиларах цу организаце эттача вIаштIехьдоацача хьала.

Гана правительствана духьала вIашагIбелла тийша болх

АККРА, 4 октябрь. (ТАСС). Ганай правительства приказ деннад законах йола Ганай конституционни правительство низагIа дIаяккхар а президент вер а духьа правительствана духьала тийша болх вIашагIболлача юкъе дакъа лоацаш хинна 50 саг сов чехка лаца, аьнна.

Президента канцеляре кепа теха араяьккхача заявлене тIа йоах: «Цхьаболча наха къайлагIара а кхераме а болх лелабеш хилар гучадаьннад правительствана. Паччахьалкхен кхерамзле йохае лаьрхIа беш хиннаб из болх. Цо лийрхIад наха низаш делга, къайлагIара совещанеш елга, президент а правительства дуккха кхы членаш а боабе аьнна къайлагIа дувнаш телга, забастовкаш, саботажаш, локауташ елга. Из деррига а законах йола конституционни правительство низагIа дIаяккхар духьа леладаьд. Хьахайна даьннача бахьанаша гучайоах заговорщикий бIеха уйлаш, цар тийша балхаш. Цул совгIа, тIа-тIа дукхагIа гучадувл мехка анархии кегари оттабар духьа цар хадданза зуламера хабараш доаржадаь хилар бакъдеш дола хIамаш. Паччахьалкхен машараи кхерамзленнеи кхерам тIа а тувсаш, селла эхь доадаь леладеш дола гIулакхаш теркал ца деш Iе йиш йолаш яц Ганай правительство. Цудухьа, цу тийшача балхашта юкъе дакъа лоацаш хинна нах сов чехка дувца а набахта бохка а аьнна приказ деннад правительства».

Лийцараштa юкъе ва виъ парламента депутат: П. Квейду, С. Антор, Д. Аппиа, В. Овусу, вIашагIкхийттача оппозиционни парте генеральни секретарь Ричардсон, цу парте кулгалхоех цаI вола Данкуа.

Малхбузенгермански милитаризмагахьара кхерам дIабаккха

ПАРИЖ, 5 октябрь. (ТАСС). «ХIанз укх сахьате сихха дIадаханза даргдац малхбузенгермански милитаризмагахьара кхерамаш, тIеххьарча тIемах юхедиса деррига гIулакхаш, тIема провокацей деррига кхуврчаш», — йоах «Юманите» яхача газета тIа тахан кепа теха араяьннача Франце ЕрригIъюкъарча къахьегама конфедераце адаминистративни комиссе заявлене тIа. ВКТ административни комиссе болхлой классага дIахойт «дунен халкъашта юкъера гIулакхаш чIоагIа цIенхашта даьнна хилар а малхбузенгермански милитаризмои империалисташеи кийчбеш латта ядерни тIом хьар кхерам болаш хилар а».

Цо харцъю переговораш яра чIоаггIа духьал йолча деголлевски правительства политика, белгалду, Франце къамий хьашташтеи дунен халкъашта юкъерча машараи тIехьа хургболанкъ правительствага лацийтара деррига французски халкъ тохадала дезаш хилар.

Заявлене тIа къаьстта чIоагIа белгалдоаккх, Алжире тIом лоаттабарца, Iаьдало ший декхараш кхоачаш ца дарца, кIезиг-кIезига йоахаш бокъонаши кортамукъалеи дIайоаккхаш хиларца, къаьст-къаьстача нахагара доал чIоагIлуш хиларца мехка фашистски кхерам дикка лакхлуш хилар. Цу хьалашка, йоах ВКТ административни комиссе, «заговорщикай тийшача балхах лорадалара а демократи юха дийнъяра а цхьаккха юкъера ца воалаш берригача болхлойи демократически низийи цхьоагIо эш. ВКТ соцам баьб из вIашагIйоллара чIоаггIа новкъостал де, аьнна. Из тайпа цхьоагIо сихха вIаштIехьъяккхара новкъостал дергдолаш йола юкъара профсоюзий фронт сов чехка вIашагIтоха езаш лоархI комиссе».

США-с французски эскар атомни герз леладе Iомаду

НЬЮ-ЙОРК, 5 октябрь. (ТАСС). Ассошиэйтед пресс яхача агентства корреспондента Вашингтонера беча хоамах, селхан президента Кеннеде кулг яздаьд французски эскар атомни герз леладе Iомадарах йола информаци укх гарггарча хана Францега дIаяла оттаяьча законопроектана. Голландега, Малхбузерча Германега, Италега, Турцега санна, Францега а «кхоачаргъя тIом бара а оборона лоаттаяра а хьакъехьа тактически ядерни герзах пайда эцаргболаш США Малхбузера союзникаш чIоагIъяра эша» технически даннеши указанеши, йоах корреспондента.

СЕРДАЛО
4-гIа оагI. 8 октябрь, 1961 шу.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15, Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара—2-45-48, партийни вахарен, экономикан, письмойн отделий—2-25-72; корректорске—2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул, Сталина, 15, Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03138

Заказ № 5505